Ազգ

Հոկտեմբեր 9. 1991
Չորեքշաբթի
եօթերայ թերթ.
Ա տարի. թիւ 68
գինը՝ 30 կ.

հասցեն՝ Երեւան 375010
Հանրապետութեան 47
հեռախօս՝ 581841
ֆաքս՝ 562941
տելեքս՝ 243267 SULA SU

Ստեփանակերտ ժամանեցին ժողտնտեսական բեռներ

Հոկտեմբերի 7-ին Ստեփանակերտի երկաթուղային կայարանը նորից սկսեց ընդունել ժողտնտեսական բեռների գնացքներ: Ստացվել է 6 վագոն ալյուր, 1 վագոն մակարոնեղեն, 10 ցիստերն բենզին եւ 2 վագոն շաքար: Գնացքները շարունակում են ժամանել արտակարգ դրության շրջանի պարետության ստորաբաժանումների հսկողության տակ:

Լեռնային Ղարաբաղի ժողովրդական պատգամավորների գործկոմի ընդունած որոշման համաձայն, հոկտեմբերի 7-ը հայտարարվել էր աշխատանքային օր: Ինչպես նշվում է գործկոմի հաղորդագրության մեջ, այդպիսի անհրաժեշտություն էր ստեղծվել՝ կապված աշխատանքային ժամանակի կորուստների եւ տնտեսության աղետալի իրավիճակի հետ: Բացի այդ, հոկտեմբերի 7-ից, օրվա լուսավոր ժամանակը ավելի ամբողջությամբ օգտագործելու նպատակով, մտցվել է ձեռնարկությունների, հիմնարկների եւ կազմակերպությունների աշխատանքի նոր ռեժիմ՝ ժամը 8-ից մինչեւ 18-ը: ■

Կիպրոսի խորհրդարանի պատգամավոր Ա. Գալայջյանի տեսակցությունը Լ. Տեր-Պետրոսյանի հետ

Երեւանում է գտնվում Կիպրոսի խորհրդարանի պատգամավոր, ՀԲԸ Միության Մեկնոնյան կրթական հաստատության հոգաբարձության ատենապետ եւ ՌԱԿ Հայաստանի Տնտեսական զարգացման խորհրդի անդամ Արամ Գալայջյանը:

Հարգելի հյուրը ընկերակցությամբ ՀՌԱԿ Հիմնադիր խորհրդի անդամ եւ Գերագույն խորհրդի պատգամավոր ընկ. Վիգեն Խաչատրյանի եւ «Ազգ» նորօրյայի խմբագիր ընկ. Հակոբ Ավետիքյանի, երեկ տեսակցություն ունեցավ Հայաստանի Գերագույն խորհրդի նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի հետ: Տեսակցության ընթացքում Ա. Գալայջյանը Լեւոն Տեր-Պետրոսյանին հաղորդեց Կիպրոսի նախագահ Ջ. Վասիլիուի եւ խորհրդարանի նախագահ Լիսարիսի ողջույնները Հայաստանի անկախության հռչակման առիթով: Արծարծվեցին Հայաստան-Կիպրոս միջպետական հարաբերությունների, կիպրահայ համայնքի եւ հետաքրքրություն ներկայացնող այլ հարցեր: ■

«ԱԶԳ»Ի ՀԱՐՑՈՒՄԸ

Հոկտեմբերի 7-8-ին «Ազգ»-ը հարցումով դիմեց մայրաքաղաքի բնակիչներին՝ խնդրելով պատասխանել հետեւյալ երկու հարցին.

1. Ո՞վ կընտրվի հանրապետության նախագահ հոկտեմբերի 16-ին:

2. Ու՞մ կցանկանայիք, որ ընտրվեր:

Ներկայացնում ենք հարցումի նախնական տվյալները:

Հարցման մասնակիցների 28 տոկոսը բանվորներ են, 20 տոկոսը՝ ծառայողներ, 18 տոկոսը՝ ուսանողներ, 11 տոկոսը՝ ազատ ձեռներեցությամբ զբաղված անձինք, 8 տոկոսը՝ ինժեներատեխնիկական աշխատողներ, 7 տոկոսը՝ մտավորականներ:

Հարցվողների 64,0 տոկոսը գտնում է, որ հանրապետության նախագահ կընտրվի Լ. Տեր-Պետրոսյանը (մինչդեռ 56,0 տոկոսը ցանկանում են, որ նա ընտրվի): Զ. Բալայանը եւ Ս. Սարգսյանը երկրորդ տեղում են՝ 7 տոկոս: Նրանց օգտին պատրաստվում են ձայներ տալ համապատասխանաբար հարցվողների 12,0 տոկոսը եւ 10 տոկոսը: Մյուս թեկնածուների ցուցանիշներն են. Պ. Հայրիկյան՝ 5,0 տոկոս (8,0 տոկոս), Ռ. Ղազարյան՝ 6,0 (6,0 տոկոս) եւ Ա. Նավասարդյան՝ 4,0 (5,0 տոկոս): Հարցվողների 6,0 տոկոսը (առաջին հարց) եւ 2,0 տոկոսը (երկրորդ հարց) դժվարացել են պատասխանել հարցերին:

Կրկնում ենք, ստացված արդյունքները ներկայացուցչական չեն, կրում են նախնական բնույթ, եւ առաջիկա օրերին «Ազգ»-ը կաշխատի համալրել դրանք լրացուցիչ հարցումներով: ■

Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը գրանցեց Զորի Բալայանի թեկնածությունը

Ինչպես նշել էինք նախորդ համարում, Զորի Բալայանի թեկնածությունը պաշտպանող նախաձեռնող խումբը բողոքել էր Գերագույն դատարանին, որն էլ իր հոկտեմբերի 5-ի նիստում բեկանել էր ընտրական հանձնաժողովի որոշումը: Հոկտեմբերի 7-ին ընտրական հանձնաժողովը, հիմք ընդունելով Գերագույն դատարանի որոշումը, Զորի Բալայանի անունը եւս մտցրեց թեկնածուների ցուցակի մեջ: Այսուհանդերձ, Զ. Բալայանի կողմնակիցները, ինչպես նաեւ ընդդիմադիր այլ կողմեր, խորհրդարանի նիստերին փորձ կատարեցին հետաձգել նախագահական ընտրությունները, պատճառաբանելով, որ ընտրարշավը սկսված է արդեն, եւ Զ. Բալայանը անհավասար պիտի մասնակցի այդ ընտրարշավին: ■

Խորվաթիայի նախագահը հրաշքով փրկվեց օդային հարձակումից

Հարավսլավական բանակի ռազմաօդանավերը երեկ հարձակում գործեցին Խորվաթիայի մայրաքաղաք Զագրեբի վրա՝ թիրախ ընտրելով նախագահական պալատը, որտեղ այդ պահին ժողով էր գումարում Հարավսլավիայի Ֆեդերալ կառավարության վարչապետ Մարկովիչը, որ ազգությամբ խորվաթ է:

«Պարզապես հրաշք էր, որ մենք չսպանվեցինք», հայտարարեց Մարկովիչը՝ դիտավորյալ նախահարձակման մեջ մեղադրելով դաշնակցային կառավարության պաշտպանության նախարարին:

Ռմբակոծման ընթացքում Զագրեբի բնակիչները փախան դեպի ապաստանները, մինչ հաջորդական պայթյունները դղրդացնում էին քաղաքը:

Մյուս կողմից, երեկ գիշեր լրացավ Եվրոպական համարակաց շուկայի երկրների կողմից հաստատված պայմանաժամը, որից հետո զինադադարի խախտող կողմերը 12-ի կողմից ենթարկվելու են սանկցիաների: ■

Տաջիկստանի ընդդիմությունը քննարկում է միասնական թեկնածուի մասին հարցը

Տաջիկստանի դեմոկրատական, իսլամական կուսակցությունների եւ *«Ռաստոխեզ»* շարժման ղեկավարությունը քննարկում են հանրապետության նախագահի ընտրություններին միասնական թեկնածու առաջադրելու հարցը: Այդ մասին «ԻՖ»-ին հաղորդեց Տաջիկստանի «Ռաստոխեզ» ժողովրդական շարժման նախագահ Թ. Աբդուջաբորը:

«Հիմա,- նշեց նա,- երբ Գերագույն խորհուրդը կատարեց ընդդիմության բոլոր հիմնական պահանջները, մեր խնդիրն է չկորցնել կուսակցված կարողությունը եւ ընտրություններին հանդես գալ միասնական ճակատով»:

Ինչպես հաղորդեց Թ. Աբդուջաբորը, ընդդիմության պահանջով նախագահի ընտրությունների ժամկետը հետաձգվել է հոկտեմբերի 22-ից նոյեմբերի 24-ը: Բոլոր թեկնածուները հավասարապես իրավունք կունենան իրենց ծրագրով հանդես գալ հանրապետական հեռուստատեսությամբ: Ընտրություններին զուգընթաց կանցկացվի հանրաքվե խորհրդարանը լուծարքի ենթարկելու վերաբերյալ, քանի որ նրա 95 տոկոսը կազմում են կոմունիստները:

Տաջիկստանի Գերագույն խորհուրդը երաշխավորեց, որ Դուշանբեի քաղաքագլուխ Մաքսուդ Իկրամովի, ինչպես նաեւ քաղաքական հանրահավաքի մասնակիցների նկատմամբ ոչ մի պատժամիջոց չի կիրառվի: ■

Կենտրոնական հեռուստատեսության հաղորդումները նպատակահարմար չեն

Նախագահ Զվիադ Գամսախուրդիան հայտարարել է, որ Վրաստանում կենտրոնական եւ ռուսական հեռուստատեսության ցուցադրումը դադարեցվել է իր հրամանով: Վրացական խորհրդարանում պատասխանելով ընդդիմության ներկայացուցչի հարցին, Զ. Գամսախուրդիան այդ հրամանագիրը հիմնավորեց նրանով, թե *«կենտրոնական եւ ռուսական հեռուստատեսությունը Վրաստանի դեպքերի լուսաբանման ժամանակ հեռուստադիտողներին մատուցված ձեւով ապատեղեկացնում են»*: Նա այն միտքը հայտնեց, թե նպատակահարմար չէ Վրաստանում վերականգնել կենտրոնական եւ ռուսական հեռուստատեսությունների հաղորդումները:

Վրաստանի ազգային գվարդիայի հրամանատար Թենգիզ Կիտովանին հայտնել է լրագրողներին, թե ինքն անձամբ չի պահանջի նախագահ Գամսախուրդիայի հրաժարականը, երբ նա բավարարի ընդդիմության կողմից ներկայացված նախկին բոլոր պահանջները:

Կիտովանին հիշեցրեց, որ այդ պահանջների թվում են Վրաստանի Գերագույն խորհրդի հրաժարականը, քաղբանտարկյալների ազատումը, խոսքի ազատությունը: Ըստ հրամանատարի, պետք է նաեւ որոշ չափով սահմանափակել նախագահի իրավունքները:

Օրերս նախագահի Գամսախուրդիան հանրապետության խորհրդարանում այն միտքն է հայտնել, թե Կիտովանու գվարդիան կարող է մտնել հակապետական պաշտպանության նախարարության կառուցվածքների մեջ: ■

Ադրբեջանի ազգային ճակատը մտադիր է լուծել ԼՂԻՄ-ի խնդիրը՝ չհենվելով կենտրոնի վրա

Միայն մեկ սկզբունքային հարցում Ադրբեջանի ազգային ճակատի դիրքորոշումը Լեռնային Ղարաբաղի վերաբերյալ տարբերվում է ադրբեջանական իշխանությունների դիրքորոշումից: Այդ մասին «ԻՖ»-ի թղթակցին տված հարցազրույցում հայտարարեց ԱԱՃ-ի փոխնախագահ Իսա Գամբարովը:

Նրա խոսքերով, տարբերությունն այն է, որ ԱԱՃ-ն ԼՂԻՄ-ի խնդիրը համարում է զուտ ադրբեջանական, որն անհրաժեշտ է լուծել՝ չհենվելով կենտրոնի պաշտոնական կառույցների վրա, չօգտվելով խորհրդային բանակի ծառայություններից եւ այլն: *«Իսկ Ադրբեջանի ղեկավարությունը մինչ այժմ փորձում է պահպանել Ղարաբաղը Մոսկվայի օգնությամբ»*,- նշեց Ի. Գամբարովը:

Նա ասաց, որ Հայաստանի, Ադրբեջանի եւ միջնորդների դերում հանդես եկող Ռուսաստանի եւ Ղազախստանի նախագահների կողմից Ժելեզնովոդսկում ստորագրված միացյալ կոմյունիկեում *«շատ բաներ կան, որոնց հետ մենք համաձայն չենք: Կան բազմաթիվ անորոշ ձեւակերպումներ, չկա սահմանների անխախտելիության մասին կոնկրետ հայտարարություն: Միեւնույն ժամանակ ԱԱՃ-ն կոմյունիկեն համարում է ռեալ» քայլ ԼՂԻՄ-ում ստեղծված իրավիճակի կարգավորման ճանապարհին»*:

Իսա Գամբարովը կրկին արտահայտեց Ազգային ճակատի կարծիքը՝ ադրբեջանական բանակ ստեղծելու անհրաժեշտության մասին: ■

Փոխըմբռնում Մոլդովայի եւ Պրիդնեստրովիեի միջեւ

Հոկտեմբերի 7-ին Պրիդնեստրովիեի Բենդերի քաղաքում իր աշխատանքը շարունակեց Մոլդովայի եւ Պրիդնեստրովիեի միջեւ հարաբերությունները կարգավորելու նպատակով ստեղծված համաձայնեցման հանձնաժողովը: Այն աշխատում է *«փակ դռների ետեւում»*: Նախօրեին Բենդերիում տեղի ունեցան նոր քաղաքագլխի ընտրությունները: Քվեարկման արդյունքները դեռ հրապարակված չեն, սակայն դատելով մասնագետների գնահատականներից, քաղխորհրդի նախկին նախագահ Գիմն Պողոզովը չի վերընտրվի այդ պաշտոնում: ■

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՐՃ ԼՈՒՐԵՐ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՐՃ ԼՈՒՐԵՐ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ

Շվեդական արքայական ակադեմիայի որոշումով այս տարվա Նոբելյան մրցանակակիրներ դարձան գերմանացի երկու բժիշկներ՝ Էրվին Նեհերին եւ Բերտ Սաքմանին, երկուսն էլ Մաքս Պլանկի ինստիտուտի աշխատակիցներ: Նրանց գյուտը վերաբերում է այն հարցին, թե բջիջները ինչպես են հաղորդակցվում իրար հետ, որը մեծապես օգնել է դիաբետի եւ ֆիբրինային տորակի (սիստիկ ֆիբրոզիս) եւ այլ հիվանդությունների հետազոտման գործում:

Հինգ տարի տեւած բանտարկությունից հետո Իրանն ազատ արձակեց մի ամերիկացու՝ Ջոն Պաթիսին, որը 10 տարվա բանտարկության էր դատապարտվել իսլամական հեղափոխական ատյանի կողմից, լրտեսության մեղադրանքով: Միջազգային դիտորդների համաձայն, այս որոշումը Թեհրան-Վաշինգտոն հարաբերությունների մեղմացման ազդանշան է:

Հոկտեմբերի երկրորդ կեսի համար նախատեսված արաբ-իսրայելյան խաղաղության խորհրդաժողովի ճակատագիրը դեռեւս մնում է անորոշ: Երեկ հայտարարությամբ հանդես գալով երկրի խորհրդարանի առաջ, Իսրայելի վարչապետ Շամիրը կապված հայտնեց արաբական երկրների բուն նպատակների շուրջ, միաժամանակ բուռն արտահայտություններով քննադատելով նախագահ Ջորջ Բուշին, որ հետաձգել էր Իսրայելին 10 միլիարդ դոլլարի նոր վարկ տրամադրելու որոշումը: ■

digitised by A.R.A.R.@

Կարի ձեռնարկություն Արցախում

Արցախի օգնության գործում մեծ ներդրում ունի Երեւանի ռեհաժամլսարանի արեւելագիտության ֆակուլտետի դասախոս Գուրգեն Մելիքյանը: Նրա ազգօգուտ գործունեությանը ծանոթ են շատերը: Վերջերս նրա ջանքերով եւ Ռամկավար ազատական կուսակցության Հայաստանի տնտեսական զարգացման խորհրդի անդամ Վահագն Գիրիշյանի եւ Հայդուկ Ազասյանի նվիրատվությամբ Արցախում շահագործման հանձնվեց «Վահագն» բազմարոֆիլային ձեռնարկությունը:

– Պրն Մելիքյան, խնդրում եմ պատմեք «Վահագն» ձեռնարկության ստեղծման մասին:

– 1990 թվականի մայիսին, սփյուռքահայության հետ մշակութային կապի կոմիտեի կողմից, մի շարք այլ ընկերների հետ, ես եւս գործուղվեցի Քուվեյթ: Այնտեղ դասախոսություններ կարդացի Արցախի մասին: Հանդիպումներից մեկի ժամանակ ծանոթացա իրանահայ Հայդուկ Ազասյանին: Երկար զրույցներից հետո, անսալով իմ հորդորներին, պրն. Հ. Ազասյանը համաձայնեց, որ պետք է օգնություն ցուցաբերել Արցախին: Նպատակահարմար գտանք կարի ֆաբրիկա հաստատել այնտեղ, որի համար որոշեցինք մեքենաներ գնել: Այս առումով ես եւ Հայդուկ Ազասյանը դիլետանտներ էինք եւ որեւէ գաղափար չունեինք գործից: Բարեբախտաբար, մենք հանդիպեցինք Ռամկավար ազատական կուսակցության Լիբանանի պատասխանատուներից պրն. Վահագն Գիրիշյանին, որ այդ ժամանակ առանձնությամբ գտնվում էր Քուվեյթում: Պրն. Գիրիշյանը իր նյութական լայն աջակցությամբ եւ մասնագիտական ցուցմունքներով մեծապես հեշտացրեց գործը: Պրն. Գիրիշյանը հինգ օրվա ընթացքում կարողացավ լավագույն մեքենաները գնել մեզ համար, «Զինգեր» եւ «Բրազըր» մակնիշի եւ տեղադրել Արցախում: Նպատակն այն էր, որ այդ գործարանում աշխատեն փախստականները: Այսօր արդեն այդ գործարանը արտադրանք է տալիս: Այս կարճ ժամանակահատվածում մենք կրկնակի ենք դարձրել մեքենաները, որոնք ամենաարդիականն են եւ արտադրում են բարձր որակ: Օգտվելով առիթից՝ ես ուզում եմ իմ խորին շնորհակալությունը հայտնել պրն. Վ. Գիրիշյանին եւ Հայդուկ Ազասյանին, որոնք ոչ մի բան չխնայեցին Արցախի համար այդ կարեւոր գործում: Արցախում գտնվող այս փոքր ձեռնարկությունը կոչվում է «Վահագն», որը արտադրում է շապիկներ, վերնաշապիկներ, անձրեւանոցներ եւ այլ տեսակի արտադրանքներ: Ես նման օգնությունների կողմնակից եմ եւ այս առիթով կոչ եմ անում մեր բարեկամներին այսպիսի կոնկրետ գործերով օգտակար լինել Արցախի մեր հայրենակիցներին՝ աշխատանքային տեղեր ստեղծելով նրանց համար:

– Պրն. Մելիքյան, գործնական հայրենասիրության արտահայտությունը հանդիսացող այս ձեռնարկությունը Արցախի ո՞ր շրջանում է տեղադրված, քանի՞ աշխատող ունի, ովքե՞ր են տերերը:

– Գործարանը գտնվում է Ստեփանակերտի կենտրոնում: Այսօր այնտեղ աշխատում է 25 հոգի, սակայն մինչեւ հունվար նրանց թիվը կդառնա 50, որոնց կեսը Բաքվից բռնագաղթվածներ են: Ձեռնարկության տերերը Արցախում ապրող գործունյա մեր հայրենակիցներն են, որոնք կարողություն ունեն գործարանը աշխատեցնելու: Շրջափակման այս պայմաններում մենք շատ դժվարությամբ ենք կտորեղեն հայթայթում: Ես պետք է ասեմ, որ նույն հիմունքներով մենք Արցախում տեղադրել ենք նաեւ աղյուսի գործարան:

– Պրն Մելիքյան, դուք ասացիք, որ Վահագն Գիրիշյանին եւ Հայդուկ Ազասյանին հանդիպել եք Քուվեյթում: Խնդրում եմ պատմեք, թե ինչպիսի՞ դժվարությունների գնով մեքենաները հանձնվեցին Արցախին:

– Իսկապես, ես ինձ երջանիկ եմ զգում, որ հանդիպել եմ Վահագն Գիրիշյանին, առանց որի ես չէի կարողանա բարձր մակարդակով այդպիսի հարցեր լուծել, ոչ միայն նյութապես, այլ նաեւ մեքենաների առաքման հետ կապված դժվարությունների իմաստով, որը մերժվում էր: Խորհրդային դեսպանատնից նրանք պահանջում էին մաքս մուծել, բայց շնորհիվ պրն. Գիրիշյանի, դա եւս հաղթահարվեց. նրա ղեկավարմամբ այդ մեքենաները ինքնաթիռով հասցվեցին Արցախ:

– Պրն. Գիրիշյան, դուք անդամ եք ՌԱԿ-ի Հայաստանի տնտեսական զարգացման խորհրդի, գիտենք նաեւ, որ Գյումրիում ստեղծել եք համատեղ ձեռնարկություն: Ինչ վիճակում է այդ ձեռնարկությունը:

– Գյումրիի մեջ գործակցությամբ մը երիտասարդներու, հաստատած ենք կարի համատեղ ձեռնարկություն մը, որ փոքրիկներու հագուստեղեն պիտի արտադրե: Այդ արտադրությունը նաեւ պիտի արտահանվի:

– Պրն. Գիրիշյան, եթե այդ համատեղ ձեռնարկությունը հաջողվի, արդյոք մտադի՞ր եք առավել եւս ընդլայնել ձեր տնտեսական գործունեությունը Հայաստանում:

– Շատ բնական է, քաջալերված եմ արդյունքներեն, եւ երբ գործերս դասավորեմ Լիբանանի մեջ, կմտածեմ տուն եւ գործ հաստատել հայրենիքի մեջ:

Վ. ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ եւ Գ. ՍԵԼՈՅԱՆ

Լուսանկարը՝ Է. ՔՈՒՍԵՐՆՅԱՆԻ

Միջազգային գիտաժողով Երեւանում

Հոկտեմբերի 4-ին Երեւանում իր աշխատանքներն ավարտեց Մովսես Խորենացու «Հայոց պատմության» ստեղծման 1500-ամյակին նվիրված միջազգային գիտաժողովը: Մեր սեփական թղթակից Գայանե ԱՖՐԻԿՅԱՆԸ դիմեց Մաշտոցի անվան Մատենադարանի փոխտնօրեն Բաբկեն ՉՈՒԳԱՍԶՅԱՆԻՆ:

– Հայրենի եւ արտասահմանցի հայագետների զեկուցումները ցույց տվեցին, թե մենք ինչպիսի մեծ խնդիրների առաջ ենք կանգնած կապված Մովսես Խորենացու պատմության ուսումնասիրության, հետազոտման եւ հրատարակման հարցերի հետ: Իհարկե, վերջին 200 տարում զգալի աշխատանք է կատարվել, բայց Խորենացին այնքան մեծ եւ անսպառ հեղինակ է, որ դեռեւս մեր առջեւ բնագրագիտության, հետազոտությունների եւ մեկնաբանությունների առումով մեծ խնդիրներ կլինեն, որովհետեւ շատ են այն առանձին հատվածները, որոնք չեն հասկացվում: Ամեն մի մասնագետ յուրովի է մեկնաբանում: Սակայն դրանց զուգահեռ այլ աղբյուրների, որոնք օգտագործել է Մովսես Խորենացին, բաղդատական ուսումնասիրությունները հնարավորություն են տալիս վերծանելու մութ հատվածները: Միաժամանակ, 19-րդ դարում ընդունված ուսումնասիրության արդասավոր մեթոդները պատճառ են դարձել, որպեսզի կասկածներ լինեն Խորենացու ժամանակի եւ հեղինակի վերաբերյալ: Եվ մեր հայ մասնագետները շուրջ են տվել դրան: Այսօր էլ այն շարունակվում է արտասահմանում, որովհետեւ օգտվում են այդ աղբյուրներից: Դարերի ընթացքում գրիչները երբեմն իրենք էլ են միջամտել եւ առանձին հատվածներ կամ ավելացրել են, կամ կրճատել: Իհարկե, այդ խնդիրները մեծ չեն, բայց այսօր ուսումնասիրողին կանգնեցնում են այնպիսի մի խնդրի առջեւ, որ նա պարտավոր է ապացուցել, թե Խորենացին 5-րդ դարի հեղինակ է: Մեր առաջիկա ուսումնասիրությունները ավելի անայաո պայմաններում կբերեն շատ լավ արդյունքների: Վերջին 70 տարիների ընթացքում, իհարկե, հայագետները բավականին մեծ գործ են արել, բայց եւ շուրջ են տվել ժամանակին: Մենք պետք է ազատվենք այդ շերտից եւ կարողանանք նոր խոսք ասել մեր Քերթողահոր մասին: Պատահական չէ, որ ինչքան ժամանակը առաջ է գնում, այնքան ավելի ճիշտ է գիտակցվում եւ գնահատվում Մովսես Խորենացու դերը:

Ռեգիդենտի հիմնական նպատակը

«Արարատ-Ռյանետ» ֆիրման Նաիրիի շրջանի Զովունի գյուղի մոտակայքում սկսել է կառուցել անասնապահական համալիր:

Մայրաքաղաքում գործող այս կազմակերպության ձեռներեցները, որ զբաղվում են լայն սպառման առարկաների արտադրմամբ եւ վաճառահանմամբ, մինչեւ հիմա երեւանցիների կարիքները ապահովելու համար նաեւ միության տարբեր վայրերից հայթայթում են գյուղատնտեսական մթերքներ: Սակայն հանդիպում են զգալի խոչընդոտների: Գինացքով եւ ավտոմեքենաներով փոխադրելիս ճանապարհին թռնագրավում են մթերքները, երբեմն պահանջում են փոխադրումների համար մուծել մաքսային բարձր հարկ: Փորձեցին տեղափոխել ինքնաթիռով, սակայն վերջինիս տարողությունը շատ անգամ գերազանցում է ձեռներեցների պահանջները: Այս պարագայում նրանք նպատակահարմար գտան մթերքների արտադրությունը կազմակերպել տեղում: Համալիրն ունենալու է մսի երկու եւ կաթի նույնքան գործարաններ, որոնք հնարավորություն կընձեռեն տարեկան բողարկել ութ միլիոն ռուբլու մթերք: Ֆիրմայի ռեգիդենտ Արարատ Մարտիրոսյանը մտադրվել է արտադրությունը կազմակերպել գիտության վերջին խոսքով: Նա տեխնիկական գիտությունների թեկնածու է, մթերքի զանազան տեսակներ ստանալու համար արել է հինգ գյուտարարական առաջարկություն: Սակայն դրանց ներդրումից ստացված օգուտները ծառայում էին ոչ մեր ժողովրդին, որովհետեւ երկար ժամանակ նա ապրում էր Ռուսաստանում եւ Մոլդովայում: Այս անգամ, ինչպես ինքն է խոստովանում, հնարավորություն կունենա իր մտահղացումները ծառայեցնել հարազատ ժողովրդի կարիքներին:

– Բայց այս դեպքում գործն ինչու սկսեցիք հացոստի եւ կոշիկի արտադրությունից, հարցնում եմ:

– Համալիրը հիմնելու նպատակով միջոցներ էին անհրաժեշտ: Իսկ դրանք վաստակելու համար մեզանում մեծ հնարավորություններ է տալիս լայն սպառման առարկաների արտադրությունը:

Հայկական սարքերը Իգմիրի հիվանդանոցում

Իզմիրի հիվանդանոցներից մեկում հաճույքով են սկսել օգտագործել բժշկական այն սարքավորումները, որոնց վրա մակագրված է «Հայաստանի հանրապետություն», «Հրազդանմեքենա» արտադրական միավորում: Հիմնարկի բժիշկները դրանք ձեռք են բերել օրերս Իզմիրում հայկական «Յունիսերվիս» ֆիրմայի, «Արարատ» եւ «Հրազդանմեքենա» արտադրական միավորումների համատեղ ջանքերով կազմակերպված տոնավաճառից: Այստեղ ներկայացվել էին 15 ձեռնարկությունների՝ Երեւանի ռիմոնակցիվների, վիտամինների, էլեկտրալամպերի, «Արարատի», «Հրազդանմեքենայի», Կումայրիի «Շինմեքենաների», մյուսների թողարկած արտադրանքները: Թուրք սպառողները հետաքրքրություն ցուցաբերեցին տաղավարներում ներկայացված գրեթե բոլոր արտադրատեսակների նկատմամբ եւ ցանկություն հայտնեցին գնելու մեծ խմբաքանակներով: Տոնավաճառը իր վրա հրավիրեց նաեւ թուրքական թերթերի ուշադրությունը:

Մինչեւ այդ մեր հանրապետության ձեռնարկությունների արտադրանքը ուղղակիորեն ներկայացվել է նաեւ Մարսելի, Գրենոբլի (Ֆրանսիա), Թեհրանի, Դամասկոսի միջազգային տոնավաճառներին: Շուտով հայ գործարար մարդիկ կմասնակցեն նաեւ Միացյալ Արաբական Էմիրաթների Շարժա քաղաքի տոնավաճառին:

– Հարկավ, մեզ հուսադրում են տարբեր *տոնավաճառների արդյունքները,* – նկատում է «Յունիսերվիս» ֆիրմայի փոխտնօրեն Գեորգի Նադոյանը: – *Սակայն առավելապես գոհացնում է Իզմիրի տոնավաճառը: Թուրքիան մեր հարեւանն է. առանց տարանցումային (տրանզիտային) ծախսերի կարող ենք մեր ապրանքը հասցնել գնորդին: Եվ հետո համոզված ենք, որ մեր արտադրանքին սահմանից այն կողմ սպասում են սպառողները:*

Մնում է Հայաստանի վերադաս մարմինները գործադրեն բոլոր ջանքերը՝ բացելու Կարսի առեւտրական ճանապարհը:

Մ. ՂԱԶԱՐՅԱՆ

Ընթերցողի տհազանգը

«Ազգ»-ը ընդհանրապես տեղ չի տալիս իր ստացած խրախուսական նամակներին, վախենալով ինքնագովեստից: Սակայն բացառություն է կազմում ստորեւ լույս տեսնող նամակը, որն անդրադառնում է ցավոտ մի հարցի՝ թղթի սովի պատճառով «Կանչ», «Խորհրդային Ղարաբաղ» եւ այլ թերթերի խափանումին:

Ամբողջովին համաձայն ենք նամակագրի մտահոգություններին եւ երկրորդում ենք նրա տհազանգը: Սակայն թղթի նույն սովից տառապում է նաեւ, ինչպես մեր ողջ մամուլը, «Ազգ»-ը, որ չի կարողանում բավարարել ընթերցող զանգվածների պահանջարկը: Եւ սակայն, եթե մեզ հաջողվի բավարար քանակությամբ թուղթ գտնել, այսու պարտավորապես խոստանում ենք թաժին հանել վերոհիշյալ զույգ թերթերին:

Հարգելի «Ազգ»

Մեծ ուրախությամբ լսեցինք հայկական հեռուստատեսությամբ ՌԱԿ-ի ներկայացուցիչների ելույթը: Մեզ հոգեհարազատ են կուսակցության գաղափարախոսությունը, լրջախոհությունը, համեստությունը: Հատկապես համեստությունը, որից զուրկ են մյուս կուսակցությունները՝ հատկապես ՀՅԴ, ԱԻՄ կուսակցությունները: «Ազգ» թերթը զուցե միակ թերթն է, որ պարզաբանում է հանրապետության եւ աշխարհի քաղաքական իրադարձությունները, վերլուծում իրադարձական դիրքերից, եւ այդ ամենը արվում է էթիկայի, փոխադարձ հարգանքի, քաղաքակրթության շրջանակներում: Մենք, չլինելով ձեր կուսակցության անդամներ, համեմայն դեպս հարգանքով ենք լցված ձեր հանդեպ եւ ուրախ ենք մեզ համար, հպարտ ենք, որ մայր հայրենիքում կա լրջամիտ, չափավոր կուսակցություն: Նման հարգանք ենք տածում նաեւ Հայոց համազգային շարժման հանդեպ, որը մեզ հետ շատ ընդհանրություններ ունի:

Մենք վստահ ենք, որ հարգարժան Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը կդառնա մեր հանրապետության նախագահը: Դուք ճիշտ բնորոշեցիք նրա արժանիքները, եւ մենք ուրախ ենք դրա համար:

Ուրախ ենք նաեւ, որ կուսակցությունը իր 70-ամյա հոբելյանի կապակցությամբ հոկտեմբերի 1-ին Երեւանի մետրոյի ծախսերը իր վրա է վերցրել: Գեղեցիկ եւ առաջինի քայլ է: Սակայն ցանկանում ենք մեր դասողությունները կիսել մեզ հետ: Գուցե դուք մեզ հետ համամիտ չեք լինի, սակայն վստահ ենք, որ ընկալումով կընդունեք:

Խոսքը հոկտեմբերի 1-ի անվճար մետրոյի մասին է: Եթե յուրաքանչյուրս այդ օրը անվճար օգտվենք մետրոյից եւ խնայենք 15 կամ 30 կոպեկ, դա մեծ ներգործություն չի ունենա հասարակ մահկանացուների վրա:

Դուք գիտեք, որ անցած 4 տարիների ընթացքում, երբ Հայաստանում չկար ոչ մի ազատ, անկախ պարբերական, օրաթերթ, միակ, թեեւ մեկ համարձակ, անայաո թերթը մանուկների եւ մեր՝ մեծահասակներիս սիրելի «Կանչ» թերթն էր (նախկին «Պիոներ կանչը»): Այդ տարիներին մենք կողմնորոշվում էինք եւ մեր դեռեւս միամիտ աշխարհայացքն էինք ձեւավորում այդ փոքրիկ, ազնիվ թերթով:

Հիշեցնենք նաեւ, որ Արցախի գլխավոր խոսափող հանդիսացող «Խորհրդային Ղարաբաղ», «Советский Карабах» թերթերը 4 ամիս է դադարել են լույս տեսնելուց, ասել է թե՝ կնքել են իրենց մահկանացուն: Շատ ցավալի փաստ է: Չցանկացանք մեր մտքերը կիսել այլ կուսակցությունների պարբերականների հետ, քանզի նրանք զբաղված են նախագահական արշավի համար պայքարով եւ մոռացել են, որ այդ աթոռի վրա նստողը չէ առաջնայինը, այլ ազգային գոյատեւման, իսկ Արցախից եկող խոսնակի մահը այդ գլխավոր գործոններից մեկն է: Այդ մահը գուցե համարժեք է մի քանի հայկական գյուղերի հայաթափման փաստին: Մենք այդպես ենք գիտակցում: Հետաքրքիր է իմանալ նաեւ ձեր կարծիքը: Մեզ թվում է, որ ձեր կարծիքը բոլորիս համար հետաքրքրական կլինի եւ շատ օգտակար: Անկախ այն բանից՝ նշված թերթերը կվերածնվեն, թե ոչ, մենք բաժանորդագրվել ենք, գոնե մի քանի օրով ապահովելու աշխատակիցների աշխատավարձը: Արցախի 20 հայկական գյուղերի համար բաժանորդագրել ենք «Կանչ» թերթը, ճնայած հույս չունենք, որ կստացվի, տեղ կհասնի:

Ձեր թերթը շատ ընթերցողներ ունի, ձեր թերթի հանդեպ հավատը մեծ է, գուցե բարեգործ մարդիկ հիշեն, որ գոյություն ունեն վերոհիշյալ թերթերը, որոնց գոյատեւումը ազգային արժանապատվության խնդիր է:

Հարգանքներով՝ Մարտին, Արամայիս ՄԱՆԱՅԱՆՆԵՐ, Վիկտորիա ԽԱՉԱՏՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

«Ինձ համարում եմ սեփականաշնորհման գաղափարախոսը»

Այսպես հայտարարեց հոկտեմբերի 5-ի մամլո ասուլիսում Հայաստանի Հանրապետության Նախարարների խորհրդի նախագահի պաշտոնակատար Հրանտ ԲԱԳՐԱՏՅԱՆԸ:

Այնուհետեւ նա նշեց, որ արդեն առիթ է ունեցել ասելու, թե տնտեսական քաղաքականության վերաբերյալ արմատական տարաձայնություններ նախկինում չեն եղել: Միայն թե կառավարությունը պետք է դիտարկել նախ որպես տնտեսական մարմին, եւ բոլոր բարեփոխումները պետք է արվեն պրոֆեսիոնալ ամուր հիմքի վրա: Հասկորեն պետք է նախապատրաստվի սեփականության մի ձեւից մյուսին անցնելու փուլը: Շուկայական էկոնոմիկան չի ենթադրում այսպես ասած բացարձակ մասնավոր սեփականություն, որ ընդհանրապես շուկայական էկոնոմիկայում կարող են գործել նաեւ պետական սուբյեկտներ: Հանրապետության տնտեսության վիճակը ծանր է:

Գլխավոր բարդություններն են՝ լիակատար ֆինանսական ճգնաժամը, հանրապետության ներքին պարտքը՝ 12,3 միլիարդ ռուբլի եւ 410 միլիոն դոլլար:

Երկրորդը տնտեսական պայմանագրի հարցն է: Դա կոչվում է տնտեսական համագործակցության պայմանագիր: Հոկտեմբերի 1-ին այն Ալմա Աթայում ստորագրեցին 11 վարչապետներ, բացառությամբ Մերձբալթիկայի եւ Հայաստանի: Այդ պայմանագիրը ես ստորագրել եմ նախորդ օրը: Ստորագրված է՝ հաշվի առնելով մեր հատուկ կարծիքը եւ դիտողությունները: Նախնական տարբերակի համեմատ, որի նկատմամբ մենք ունեցանք 33 դիտողություն, 24-ը հաշվի է առնված: Մենք հիմա ունենք մի սկզբունքային դիտողություն, որը հայտնելիս միայնակ էինք, որովհետեւ մյուս հանրապետությունների ներկայացուցիչները մեզ չէին հասկանում: Դա պայմանագրի այժմյան 19-րդ կետն է: Բայց հիմա մեզ են միացել Ուկրաինան, Բելոռուսիան, Ադրբեջանը: Դժբախտաբար Վրաստանում դեռեւս չեն ըմբռնում: Սա երկակի հաշվառման բանկային դրույթներ ունենալու գաղափարն է: Սկզբունքային խոշոր նշանակություն ունեցող հարց է սա, որն արդեն ստացել է իր անվանումը՝ *«Ռեզերվի Առմենիի»*, եւ ոչ մի առարկություն սրա դեմ մենք չենք գտնում:

Համագործակցությունը Եվրոպական ընդհանուր շուկայի հետ. սա արդեն ֆիքսված է գրավոր: Սեպտեմբերի սկզբներին Բրյուսելում գտնվելիս ինձ հաջողվեց համոզել Ընդհանուր շուկայի ղեկավարությանը, որ մեզ հետ առանձին գործ ունենան, հաջողվեց դառնալ այսպես կոչված ԳԱԿ-ի անդամ, մասնակցել ազատ առեւտրի Եվրոպական համայքին, օլիմպիական կոմիտեներին եւ այլն:

Բայց բավական է նման փաստարկներ գրենք, որ քաղաքական շրջաններում հայտնվեն կարծիքներ, թե դա արդեն հարվածում է մեր անկախությանը: Իրականությունն այն է, որ կան օբյեկտիվ տնտեսական կապեր, եւ ռեալ տնտեսական անկախությունը այնպես, ինչպես ես եմ պատկերացնում, դա այն սկզբունքն է, որ կախված լինել ոչ թե մեկից, այլ բոլորից. այդ դեպքում դու ոչ մեկից կախված չես:

Կազմված է էներգետիկ ծրագիր: Այն առաջորեն գործի կդրվի: 1993-94 թթ. հույս կա, որ կունենանք 100-120 մեգավատի գործարկում Ախուրյանի ամբարտակում:

Առաջորեն շեշտվում է Եղվարդի ջրամբարի նախագիծը: Դա չէր արված, որպեսզի ջուր բաց թողնելիս 228 միլիոն խորանարդ մետր

Լուսանկարը՝ ԱՐՄԵՆ ՊՈԼՍԻ

լցնելուց հետո այն անընդհատ էներգիա մատուցի: Սակայն ընդհանուր դեֆիցիտը մինչեւ 2000-2005 թթ. կկազմի տարեկան 1500-1800 մեգավատ: Բնականաբար, այս պայմաններում նայվում է նաեւ ատոմակայանի տարբերակը:

Ունենք 132 հազար գործազուրկ: Երբ գործազրկության մասին օրենք ընդունվի, կարծում եմ, շատ մարդիկ, որոնք երբեք չեն աշխատել, կգրանցվեն որպես գործազուրկ, եւ նրանց թիվը կկազմի 230-270 հազար:

Թուրքական կողմից եղան հայ-թուրքական համատեղ խորհուրդ ստեղծելու, ինչպես նաեւ այլ առաջարկներ:

Խորհուրդը մենք կստեղծենք, նրանց դեսպանությանը կհաղորդենք, բայց մեր կողմից ովքեր են մասնակցում: Թուրքերն ասացին՝ շատ են շահագրգռված, որ Մարգարայի կամուրջը բացվի: Պետք է այնտեղ մաքսատուն լինի: Մենք չենք առարկում: Առաջարկներ եղան նաեւ, որ Թուրքիան շահագործի Հայաստանի տարածքի ռեսուրսները: Ես ասացի, որ ինչ վերաբերում է ընդերքին, հանքային ջրերին, այն ամենը, ինչ մեր ազգային հարստությունն է, առաջին հերթին պետք է հնարավորություն տանք օգտվելու հայ ծնողներից մարդկանց, մեր ժողովրդին, կոլեկտիվներին, որպեսզի նրանք ինքնուրույն գործեն եւ ոտքի կանգնեն:

Պարսկաստանը եւ՝ տնտեսական, եւ՝ քաղաքական հարցերում շատ մեծ զգուշություն է հանդես բերում: Թուրքիայի ներկայացուցիչները մի քանի անգամ իրենք իրենց ոտքով եկել են Հայաստան, պաշտոնական առաջարկություններ արել, Պարսկաստանը նոր-նոր արձագանքել է: Բայց դա մենք էինք արել, աշխատանքը սկսվեց մայիս ամսին Փարիզում: Իսկ մինչ այդ եղած պաշտոնական առաջարկներին, չգիտեմ, գուցե դրանք ամենահարմար ձեւով չէին արվել, պարսկական կողմը ոչ թե մերժել էր, այլ ասում էր՝ լավ, կնայենք, կմտածենք, եւ ինտենսիվ արձագանք չկար: Հիմա նրանց կողմից կա ակտիվ արձագանք, բայց արտաքին տնտեսական քաղաքական համագործակցությունը, փորձը ցույց է տալիս, որ ժամանակ է պահանջվում:

Ամենանվազագույն բանակը մեզանից կպահանջի 200-260 միլիոն ռուբլի 1992 թվականին: 200-250 միլիոն ռուբլի Երեւան քաղաքի շինարարության ֆոնդն է:

Ես կուզենայի, որ հատկապես քաղաքական կազմակերպությունները կոչերի փոխարեն պարզապես չմիջամտեին բանակի ձեւավորմանը: Նույնպես ակնհայտ է ինձ համար, որ կապերը կտրել այն ռազմական պոտենցիալից, որը առկա էր, եւ չհավակնել ոչ մի բանի, միանգամայն սխալ է եւ վնասաբեր:

Եվ բանակի մասին իմ խոսքն ուզում եմ ավարտել՝ մաղթելով բոլորիս խաղաղություն: ■

Բացվեց Հայաստանի տնտեսական խորհրդի Երեւանի գրասենյակը

Հայաստանի տնտեսության վերականգնման ուղղությամբ Ռամկավար ազատական կուսակցության կենտրոնական վարչության կից Տնտեսական արտակարգ հանձնախմբի եռանդուն գործունեությունը նոր, ավելի համակարգված հանգրվան թեւակոխեց, երբ չորեքշաբթի, հոկտեմբերի 2-ին պաշտոնապես բացումը կատարվեց ՌԱԿ-ի հովանավորությամբ ստեղծված Հայաստանի տնտեսական զարգացման խորհրդի (ՀՏԶԽ) Երեւանի գրասենյակի նորաստեղծ խորհուրդը, որի հիմնադիր անդամներն են Վարդան Ուզունյանը (Լոնդոն), Ռոբեն Թերզյանը (Չիկագո), Խաչիկ Տարաճյանը (Փարիզ), Լեւոն Քեպապճյանը (Փարիզ), Վարդգես Պալյանը (Վաշինգտոն), Արշավիր Գյոնջյանը (Մոնրեալ), Ասպետ Քամալյանը (Լոս Անջելես), Վահագն Գիրիշջյանը (Բեյրութ) եւ Արամ Գալայճյանը (Տորոնտո), արդեն համապատասխան գրասենյակներ էր ստեղծել Բեյրութում, Վաշինգտոնում, Մոնրեալում, Չիկագոյում, Փարիզում, Լոս Անջելեսում եւ Լոնդոնում, որտեղից էին ղեկավարվում ՌԱԿ-ի եւ նրա համախոհ շրջանակի կողմից Հայաստանում հաստատված առեւտրա-արդյունաբերական համատեղ ձեռնարկությունները: Իսկ այժմ, երբ Հայաստանում է բացվում գրասենյակ, այդ աշխատանքների մեծ մասը կղեկավարվեն Երեւանից:

Հայաստանի տնտեսական զարգացման խորհուրդը, որն օժտված է առանձին կանոնադրությամբ, ոչ շահավետ, ինքնաբավ ընկերակցություն է, որի եկամուտը կայանալու է անդամավճարներից, նվիրատվություններից եւ գրասենյակի ծառայություններից:

Խորհրդի գլխավոր նպատակն է՝ Հայաստանում ֆինանսական զարգացման ծրագրեր մշակել, զարգացնել տնտեսական կապերը սփյուռքի, միջազգային տարբեր ընկերակցությունների, ներդնող կազմակերպությունների ու պետական հիմնարկների հետ, նպաստել համատեղ ձեռնարկությունների ստեղծմանը:

Երեւանի գրասենյակի բացման առթիվ «Հրազդան» հյուրանոցում կազմակերպված կոկտեյլ-ընդունելությանը մասնակցեցին հայաստանյան տնտեսական առեւտրական տարբեր կազմակերպությունների, հիմնարկ-ձեռնարկությունների, սփյուռքահայ գործարար շրջանակների ներկայացուցիչներ, պետական դեմքեր, երեսփոխաններ, մտավորականներ, լրագրողներ:

Ընդունելությունը ներածական խոսքով բացեց նորաստեղծ գրասենյակի տնօրեն Ռոմեն Կոզմոյանը, որը երկար տարիների փորձ ունի Հայաստան-սփյուռք հարաբերություններում եւ մեծ հեղինակություն է վայելում արտասահմանյան շրջանակներում: Հակիրճ բացատրելով գրասենյակի աշխատանքի ծրագրերը, նա խոսքը տվեց ՌԱԿ Կենտրոնական վարչության անդամ Երվանդ Ազատյանին, որ ողջունեց այս նախաձեռնությունը, որ գործնականում համակարգելու է կուսակցության եւ համակիր լայն շրջանակների տնտեսական գործունեությունը սփյուռքի եւ Հայաստանի միջեւ:

Լուսանկարը՝ Կարո ԱՐՓԱՑՅԱՆԻ

Այնուհետեւ խոսք առավ Տնտեսական խորհրդի ատենապետ Վ. Ուզունյանը, որը բացատրեց գրասենյակի աշխատանքային ծրագիրը, այն բնագավառները, որոնք մտնում են նրա նպատակների մեջ, եւս մի անգամ շեշտելով, որ այդ բոլորը, ինչպես 1989 թ.-ից ի վեր ՌԱԿ-ի բոլոր ծրագրերը, համակարգվելու են Հայաստանի պետական համապատասխան նախարարությունների հետ:

Վերջում խոսք տրվեց Հայաստանի Հանրապետության վարչապետի պաշտոնակատար Հրանտ Բագրատյանի ներկայացուցիչ՝ Նախարարաց խորհրդին կից էկոնոմիկայի հանձնաժողովի նախագահ Հայկ Սարգսյանին, որ իր հերթին ողջունեց ու հաջողություն մաղթեց նորաստեղծ գրասենյակին:

Այնուհետեւ տեղի ունեցավ հյուրասիրություն, որի ընթացքում տարբեր կազմակերպություններ եւ անհատներ անդամագրվեցին խորհրդին (կազմակերպությունների համար՝ 15 հազար ռուբլի, անհատներին՝ 1000 ռուբլի, իսկ արտասահմանյան անդամներին՝ 500 դոլլար):

Ընդունելության ընթացքում հետեւյալ տպավորությունները քաղեցինք ներկաներից մի մասից:

Ռուբեն Միրզախանյան (ՀՌԱԿ-ի Հիմնադիր խորհրդի նախագահ).– Հայաստանի տնտեսական զարգացման խորհրդի ստեղծումը մեկ անգամ եւս ապացուցում է, որ մեր կուսակցությունը գործի կուսակցություն է: Մենք մեր սրբազան պարտքն ենք համարում Հայաստանում ստեղծել տնտեսական զարգացման պայմաններ:

Վարդգես Պետրոսյան.– Շատ հաճելի արարողություն էր: Թեպետ տնտեսական հարաբերություններից քիչ բան եմ հասկանում, բայց կարծում եմ, որ սա իրական մի քայլ է խոսակցություններից գործի անցնելու իմաստով: Ես հավատում եմ, որ այս նախաձեռնությունը կհաջողվի, որովհետեւ ճիշտ է, ռամկավարները դանդաղ են գործում, տասը չափում, մեկ կտրում, ուրեմն երբ իրենք գտել են այս ձեւը, երեւի թե բոլոր տարբերակների հաշվառումով է դա եղել: Ես շատ ուրախ եմ, որ Երեւանի գրասենյակի տնօրեն է նշանակվել Ռոմեն Կոզմոյանը: Նա այն քչերից է, որ լավ գիտի եւ Հայաստանը եւ մանավանդ սփյուռքը: Իմ կարծիքով միայն այս երկուսի իմացությամբ է, որ գործը կհաջողվի: Ես հավատում եմ, որ այս խորհուրդը կարեւոր առաքելություն ունի, մանավանդ որ գործում է ՌԱԿ-ի հովանու տակ, որը շատ գործնական, սթափ եւ հավասարակշռված մարդկանց կուսակցություն է, որոնք ավելի քիչ խոսում են, քան իրական գործով զբաղվում:

Սուրեն Հարությունյան (Դամասկոս).– Ես շատ տպավորված եմ այսօրվա նախաձեռնությունից: Ես հրճված եմ Ռամկավար ազատական կուսակցության տարած գործունեությունից: Անցյալ անգամ գալուց ես մասնակցել էի «Ազգ» եռօրյայի հրատարակության առթիվ տրված կոկտեյլին եւ Դամասկոս վերադառնալով բոլորին պատմել էի ՌԱԿ-ի գործունեության մասին: Այս այցելությանս տեսա, որ տարված աշխատանքները նոր արդյունք են ձեռք բերել, հատկապես Հայաստանի Ռամկավար ազատական կուսակցության հիմնադրմամբ եւ ՌԱԿ-ի նախաձեռնությամբ Հայաստանի տնտեսական զարգացման խորհրդի ստեղծումով: Ես հպարտ եմ ՌԱԿ-ի գործունեությամբ, որի մասին շատ դրական խոսքեր լսեցի նաեւ հայրենի ժողովրդից:

Հայկ Սարգսյան (Նախարարաց խորհրդին կից տնտեսական հանձնաժողովի նախագահի տեղակալ).– Ես շատ եմ կարեւորում այս նախաձեռնությունը, որը կոչված է լուծելու տնտեսական որոշակի խնդիրներ, որոնք անհրաժեշտ են մեր ժողովրդին: Համոզված եմ, որ այս նախաձեռնությունը գործադրության կդրվի, եւ պրն. Վարդան Ուզունյանի շատ առաջարկություններ լրջորեն կքննարկվեն: Ես կուզենայի, որ այս ծրագրերը համակցվեն Նախարարաց խորհրդի ծրագրերին:

Վիգեն Խաչատրյան (ՀՌԱԿ հիմնադիր խորհրդի անդամ, Հայաստանի խորհրդարանի պատգամավոր).–Ես կարծում եմ, որ ներկաները մեծ տպավորության տակ են, մի անգամ եւս համոզվելով, որ ՌԱԿ-ը հավատարիմ է մնում իր սկզբունքներին, եւ նրա ներկայությունը Հայաստանում վկայում է գործը: Անկասկած, այս ձեռնարկը երաշխիք կդառնա արտաքին տնտեսական կապերի եւ Հայաստանում ձեռներեցության զարգացմանը: Ես ներկաների հայացքների, կեցվածքների եւ խոսքերի մեջ տեսա վստահություն եւ համոզմունք, որ գործերը հաջող կընթանան: ■

digitised by A.R.A.R.@

Համազգային թեկնածու՝ Լեւոն Տէր-Պետրոսեան

Սեպտեմբեր 21-ի հանրաքուէն անմիջապէս ետք, Հայաստան մէկ կողմէն ցնծութեան մէջ կը տօնախմբէր իր անկախութեան հռչակումը, իսկ միւս կողմէ տենդագին կը պատրաստուէր հոկտեմբեր 16-ի նախագահական ընտրութիւններուն, որոնք կոչուած են ամբողջացնելու ի հարկին՝ արդարացնելու հանրաքուէին արդիւնքը:

Հայաստանի գրեթէ ամբողջ ժողովուրդը (95,5 տոկոս) մասնակցեցաւ հանրաքուէին եւ միաձայնութեամբ (99,31 տոկոս) արտայայտեց անկախանալու իր հաստատ կամքը: Նոյն ժողովուրդը այժմ հրաւիրուած է ընտրելու իր ներկայացուցիչը, իր երկրին թիւ մէկ անձնաւորութիւնը, որ իր գործակիցներով պիտի վարէ հանրապետութեան ներքին կեանքը եւ զինք ներկայացնէ միջազգային քաղաքական բեմերուն վրայ: Նկատի առնելով ընտրութեան ճակատագրական կարեւորութիւնը, վստահ ենք, որ հայրենի ժողովուրդը նոյն փութկոտութիւնը եւ նախանձախնդրութիւնը ցոյց պիտի տայ, նոյնպէս զանգուածային կերպով մասնակցելու նախագահական ընտրութիւններուն, ինչպէս որ ըրած էր հանրաքուէի առիթով:

Հանրապետութեան բարձրագոյն պաշտօնին իրենց թեկնածութիւնը դրած են շուրջ վեցնեակ մը անձեր: Այս յարաբերաբար մեծ թիւը նորաստեղծ եւ դեռ իր վերականգնման փուլին մէջ գտնուող երկրի մը համար երբ զարմացումի կ'առաջնորդէ, միւս կողմէ ան փաստ կը հանդիսանայ վարչակարգի մը ժողովրդավարութեան բարձր աստիճանին, որ օրինաւորապէս բոյն կուտայ եւ կը հանդուրժէ թեկնածութիւնը անձերու՝ որոնք իրենց գիւղական կամ գաւառական շրջանակէն դուրս ծանօթ չեն հանրային-քաղաքական լայն շրջանակներու մէջ, եւ ոչ մէկ յոյս ունին յաջողութեան: Այնպէս կը թուի, թէ գաղափարական եւ ծրագրային հաւասոյ հանգամանքներու բացակայութեան, կարգ մը անձեր իրենց փոքր եսը ցուցադրելու համար միայն իջած են ընտրական հրապարակ, եւ 17 հոկտեմբերին իրենց տունը պիտի վերադառնան քաղաքականապէս նոյնքան անծանօթ կամ անկշիռ՝ ո-քան էին ընտրութիւններէն առաջ:

Այժմ ի բաց թողնելով Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի նախագահի թեկնածութիւնը, կը տեսնենք գլխաւոր երեք թեկնածուներ: Ազգային Ինքնորոշման Միաւորումի նախագահ Պարոյր Հայրիկեան, գրող Զօրի Բալայեան եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան թեկնածու, դերասան Սօս Սարգսեան:

Առանց որեւէ ձեւով վիրաւորել ուզելու վերոյիշեալ երեք դէմքերուն զգացումը, կրնանք վստահօրէն ըսել, որ երբ դեռ այսօր անոնց մասին կ'արտայայտուինք, պատճառը այն է, որ վարչապետ Վազգէն Մանուկեան ետ քաշած է իր թեկնածութիւնը եւ նաեւ հրաժարած՝ վարչապետութենէն:

Ինչ որ ալ ըլլան այս վերջնոյն զոյգ հրաժարումներուն պատճառները, կը խորհինք որ անոր բացակայութիւնը բաւեւար դեր մը պիտի ունենայ ընտրական ընդհանուր մթնոլորտին մեղմացման տեսանկիւնէն, նկատի առնելով մեկնողին կեցուածը որպէս վարչապետ եւ Հայոց Համազգային Շարժումի հիմնադիր մէկ գլխաւոր անդամ:

Մեր նպատակը չէ ընտրական «մխական ծանուցում» կատարել եւ վարկաբեկել թեկնածուները, ինչ որ դժբախտաբար այժմ մաս կը կազմէ ընտրական քարերուն, խաթարելով ժողովրդական ընտրութիւններու ոգին եւ անոնց նպատակը: Միացեալ Նահանգներու վերջին նախագահական ընտրութիւններուն ընթացքին, օրինակ, պարզուած կարգ մը տեսարաններ պարզապէս նողկանք պատճառած էին ընտրարշաւին գործածուած միջոցներու մասին: Այդ նոյն նողկալի միջոցը այժմ կը գործածուի Հայաստանի մէջ ծանօթ շրջանակի մը կողմէ, ընդդէմ նախագահ Լեւոն Տէր-Պետրոսեանի: Մենք պիտի գոհանանք պարզապէս ըսելով, որ ոչ Պարոյր Հայրիկեան, ոչ Զօրի Բալայեան եւ ոչ ալ Սօս Սարգսեան չունին ոչ պատրաստութիւն, ոչ տարողութիւնը եւ ոչ ալ էական յատկանիշները երկրի մը ղեկավարութեան պատասխանատուութիւնը ստանձնելու: Պարոյր Հայրիկեան, ի մասնաւորի մեզի ծանօթ մըտածելակերպով, դեռ իրաւ հետ կը շփոթէ քաղաքականութիւնը եւ քաղաքական արկածախնդրութիւնը: Զօրի Բալայեան, Արցախի «ազատագրութեան» ծանօթ այդ ռահվիրան, օգտակար գործ կրնայ կատարել իր հրապարակագրութիւններով, որ հաւանաբար կարելի չէ նոյնացնել քաղաքական ակտիվիզմը՝ քաղաքականութեան եւ դիւանագիտութեան հետ: Վերջապէս Սօս Սարգսեան համակրելի անձ մըն է, որ նոյնիսկ ի վիճակի չէ դառնալու Հ. Յ. Դաշնակցութեան պատգամախօս-կամակատարը, բերեւս ի պատիւ իրեն: Արդէն դաշնակցական թեկնածուն չընտրուած, դաշնակցական մամուլը ենթադրել կը դնէր ոչ թէ նախագահական թեկնածուի անձին, այլ այն կազմակերպութեան՝ որ թեկնածուն կը ներկայացնէ: Հետեւաբար, Սօս Սարգսեանի ունեցած կամ չունեցած արժանիքներուն համար չէ որ պէտք էր քուէարկել, այլ Դաշնակցութեան համար: Ու հայ ժողովուրդին համար քիչ մը դժուար կլլելիք դեղահատ է 1920-ի Դաշնակցութիւնը վերատեսնել պետութեան գլուխ: Այս ժողովուրդին համար մէկ փորձառութիւնը եւ փորձութիւնը բաւարար է, երբ մանաւանդ նկատի առնենք թէ այժմ ինչպէս Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կը գործէ Հայաստանի մէջ:

Նախագահական պաշտօնին ամենէն վստահելի եւ իրական թեկնածուն է Լեւոն Տէր-Պետրոսեան, որուն վերջին երեք տարիներու հասարակական-քաղաքական կեանքը լաւագոյն վստահութիւնը կը ներշնչէ իր անձնաւորութեան հանդէպ: Իբրեւ Ղարաբաղ կոմիտէի անդամ ան լաւագոյնս կրցաւ իր մէջ խտացնել եւ արտայայտել այն բոլոր քիչ մը անկազմակերպ արտայայտութիւնները եւ քայլերը, որոնք բնականոն երեւոյթներ էին առաջին օրերուն: Իբրեւ Գերագոյն Խորհուրդի Նախագահ, ան ցոյց տուաւ պետական ղեկավարի մը անհրաժեշտ բոլոր էական յատկանիշները, որոնք կարեւոր են տագնապէ մը դուրս հանելու անկազմակերպ, երկրաշարժէն կիսաւեր, Արցախով արիւնող ժողովուրդ մը եւ հանրապետութիւն մը: Նման կացութեան մէջ գտնուող երկիր մը ղեկավարելու համար կարեւոր յատկութիւններ են պաղարիւնութիւնը, հանդարտ մտածողութիւնը, զգացականութենէ խուսափումը, հաւասարակշռութիւն, որոնք Լեւոն Տէր-Պետրոսեանին պարագային ծառայեցին անշեղօրէն հետապնդելու գերագոյն նպատակ մը, որ Հայաստանի օրինաւորապէս անկախացումն էր: Ներքին ճակատի վրայ, Լեւոն Տէր-Պետրոսեան յաջողեցաւ արիւնահեղութենէ եւ անիշխանականութենէ ազատել Հայաստանը, զինաթափելով այն բոլոր ուժերը, որոնք կ'ուզէին պետութիւն դառնալ պետութեան մէջ: Միութենական իր յարաբերութիւններուն մէջ, ան ամէն անգամ ցոյց տուաւ քաղաքագէտի ճկունութիւն մը, անհրաժեշտ պարագային «զիջողութիւն» ընելով, փրկելու համար էականը, որ անշեղօրէն եւ խիզախօրէն հետապնդուեցաւ: Հակառակ իր դէմ արձակուած եւ ինքնահակասական անորակելի պայքարին, «ճնշումներուն», վարկաբեկումի շարունակական եւ շարունակուող արշաւին, Լեւոն Տէր-Պետրոսեան Խորհրդային Միութենէն ոչ անջատումը քաջալերեց եւ ոչ ալ ուզեց «հաւատարմութիւններու» ստուկը դառնալ, իր մէջ խտացնելով տեսանողը եւ իրապաշտ քաղաքագէտը: Վերջապէս, երկրի մը նախագահին համար ոչ նուազ արժանիք Լեւոն Տէր-Պետրոսեան անձնաւորութիւն մըն է, որ ժողովրդականութիւն կը վայելէ, վստահութիւն կը ներշնչէ եւ նաեւ յարգանք կը պարտադրէ: Այս մարզին մէջ ակնբախ է այն յարգանքը, որ ան շահեցաւ իր անձին համար թէ՛ Խորհրդային Միութեան ղեկավարութեան եւ թէ՛ արեւմտեան կարգ մը պետական անձնաւորութիւններուն մօտ, բարձրացնելով Հայաստանի վարկը յաչս օտարներուն:

Ահա նման վստահելի եւ արժանաւոր նախագահական թեկնածու մըն է, զոր ընտրած է Հայաստանի Ռամկավար Ազատական Կուսակցութիւնը: ՀՌԱԿ-ը իր այս բախտորոշ վճիռը տուաւ մօտէն շփումներ հաստատելէ ետք նախագահական միւս թեկնածուներուն եւ ծանօթանալէ ետք անոնց ընտրական փլատֆորմին հետ: Կուսակցութիւնը չբաւականացաւ թիկունք կանգնելով Լեւոն Տէր-Պետրոսեանի թեկնածութեան, որ ներկայացուած էր Հայոց Համազգային Շարժումին կողմէ, ինչպէս նաեւ ժողովրդական նախաձեռնութեամբ, այլ զայն ընտրեց որպէս իր թեկնածուն, մի քանի օրուան կարճ ժամանակի մէջ հաւաքելով օրինական 15000 ձայներէն աւելի մեծ թիւ մը:

Այս առթիւ Ռամկավար Ազատական Կուսակցութիւնը, նաեւ, կոչով մը կը խրախուսէ հայրենի ժողովուրդը, որ ձայնը կեդրոնացնէ Լեւոն Տէր-Պետրոսեանի թեկնածութեան վրայ «ի խնդիր արագ եւ ապահով վերակերտումի, ժողովրդավարական կարգերու ամրապնդման, եւ ի խնդիր ազատ նախաձեռնութեան եւ պայծառ ու բարձր ապագայի»:

Հոկտեմբեր 5, 1991

ԽՍՀՄ-ը միջազգային վալյուտային հիմնադրամի ընկերակից անդամ

Հոկտեմբերի 5-ին տեղի ունեցավ ԽՍՀՄ նախագահ Միխայիլ Գորբաչովի հանդիպումը Միջազգային վալյուտային հիմնադրամի տնօրեն Միշել Կամդեսյուի հետ, որի ժամանակ նրանք փոխանակեցին պաշտոնական նամակներ: Այդ պահից ԽՍՀՄ-ի և ՄՎՀ-ի պայմանագիրը ուժի մեջ մտավ:

Նախագահ Մ. Գորբաչովի նամակում արտահայտվում է պատրաստակամությունը ստեղծել կազմակերպչական շրջանակներ Խորհրդային Միության և Միջազգային վալյուտային հիմնադրամի համագործակցության համար և կնքել հատուկ ընկերակցության մասին պայմանագիր: ԽՍՀՄ պետխորհրդի անդամները քննարկել էին հատուկ ընկերակցության մասին հարցը և հավանություն էին տվել դրան,- նշվում է ԽՍՀՄ-ի դիմումի մեջ: Այն դեպքում, երբ ՄՎՀ-ն այդ առաջարկը ընդունելի գտնի, ապա ներկայիս նամակն ու այն ապահովելու մասին պատասխանը կհամարվեն պայմանագիր ԽՍՀՄ-ի և ՄՎՀ-ի միջև:

Հատուկ ընկերակից անդամի կարգավիճակը,- հաղորդեց Միշել Կամդեսյուն Մ. Գորբաչովի հետ հանդիպումից հետո տեղի ունեցած մամլո ասուլիսում,- թույլ կտա ԽՍՀՄ-ին տեխնիկական և մասնագետ օգնություն ստանալ և տնտեսական լուրջ հարցերը լուծելու համար: Չնայած բերված պայմանավորվածության համաձայն ՄՎՀ-ն այդպիսի օգնություն կցուցաբերի նաև հանրապետություններին՝ ըստ նրանց խնդրանքի: Նրանց վրա, ասաց Կամդեսյուն, հատուկ պատասխանատվություն է ընկնում ԽՍՀՄ-ում տնտեսական բարեփոխումներ իրականացնելու գործում: Նա նշեց, որ այն հանրապետությունները, որոնց անկախությունը կճանաչվի միջազգային հանրության կողմից, կարող են ինքնուրույն հաստատել հարաբերություններ ՄՎՀ-ի հետ:

Կամդեսյուն հաղորդեց, որ հոկտեմբերի 7-ից Մոսկվայում իր աշխատանքը կսկսի փորձագետների խումբը, որը կնախապատրաստի ԽՍՀՄ-ին տեխնիկական օգնություն ցուցաբերելու ծրագիրը: Մոսկվայում կբացվի նաև ՄՎՀ-ի ներկայացուցչությունը:

Կամդեսյուն ԽՍՀՄ-ի և ՄՎՀ-ի միջև պայմանագիրը որակեց որպես այն ճանապարհի սկիզբը, որը թույլ կտա հանրապետություններին և ԽՍՀՄ-ին զբաղեցնել իրենց իրավական տեղը համաշխարհային հանրության մեջ: ■

Ամերիկյան երկրորդ նոր դեսպանատուն Մոսկվայում

Կոնգրեսը հինգշաբթի, հոկտեմբերի 3-ին քվեարկել է 220 միլիոն դոլար վարկի օգտին, Մոսկվայում երկրորդ դեսպանատուն կառուցելու համար: Առաջինն այդպես էլ չօգտագործվեց, քանի որ ամերիկացիները նախքան աշխատանքների ավարտը հայտնաբերել էին, որ շենքը պատված է ձայնագրիչներով: ■

Արեւմուտքի երկրները պատրաստ են ճանաչել անկախ Ուկրաինան միայն հանրաքվեից հետո

«Կասկած չկա, որ Արեւմուտքի երկրները կճանաչեն Ուկրաինան որպես ինքնավար պետություն, եթե ժողովուրդը անկախության կողմ արտահայտվի դեկտեմբերի 1-ի հանրաքվեի ժամանակ»,- Կիեւում հայտարարեց հանրապետության Գերագույն խորհրդի նախագահ Լեոնիդ Կրավչուկը: Նա ելույթ ունեցավ Կանադա, ԱՄՆ եւ Ֆրանսիա կատարած այցի արդյունքներին նվիրված մամլո ասուլիսում: Ըստ որում, Կրավչուկը վկայակոչեց այդ երկրների ղեկավարների կարծիքը, որը նրանք արտահայտել էին բանակցությունների ժամանակ:

Ուկրաինական խորհրդարանի նախագահն ասաց նաեւ, որ Արեւմուտքի գործարար շրջանակների հետ հանդիպումների ժամանակ բարձրացվել է հանրապետության՝ Միջազգային վալյուտային հիմնադրամ մտնելու մասին հարցը: Նրա խոսքերով, պայմանավորվածություն է ձեռք բերվել, որ Ուկրաինա գան Միջազգային վալյուտային հիմնադրամի եւ Համաշխարհային բանկի փորձագետները: Տեղում իրավիճակը զննելուց հետո նրանք համապատասխան որոշում կընդունեն:

Խոսելով Ուկրաինայի տարածքում գտնվող միջուկային զենքի խնդրի մասին, Կրավչուկը հայտարարեց, որ հանրապետությունը կաջակցի ստրատեգիական միջուկային զենքի կրճատման մասին ԽՍՀՄ-ի եւ ԱՄՆ-ի միջեւ կնքված պայմանագրին: Բայց հետագայում Ուկրաինան ինքը կմասնակցի պայմանագրերի կնքմանը, քանի որ նրա տարածքում եւս տեղակայված է միջուկային զենք: ■

Եւրոպան ձեռք է բերում միասնություն եւ ամբողջականություն

Դրա վկայությունն է Մոսկվայում հոկտեմբերի 4-ին ավարտված եւրոպայի անվտանգության եւ համագործակցության խորհրդի համաժողովը: Այդ մասին հայտարարեց ԽՍՀՄ արտաքին գործերի նախարարի առաջին տեղակալ Վլադիմիր Պետրովսկին:

Ինչպես նա նշեց, մարդու իրավունքների ոլորտում համագործակցության եւրոպական գործընթացը թեւակոխում է զարգացման որակապես նոր փուլ:

ԽՍՀՄ արտաքին գործերի նախարարի առաջին տեղակալը խորհրդանշական անվանեց այն փաստը, որ հենց մոսկովյան համաժողովում ԵԱՀԽ-ի լիիրավ մասնակիցներ դարձան Էստոնիան, Լատվիան եւ Լիտվան: Նա նշեց, որ համաեւրոպական գործընթացի մասնակիցների կազմի ընդլայնումը, նրա հնարավորությունների էական աճը, պերճախոս հաստատումն են այն բանի, որ եւրոպայում տեղի ունեցող նորացման գործընթացը կարող է եւ պետք է ընթանա խաղաղ ճանապարհով՝ հիմք ունենալով ԵԱՀԽ-ի կողմից մշակված սկզբունքներն ու ստանդարտները: ■

digitised by A.R.A.R.@

«Հաղթելու համար մեծամասնություն է հարկավոր...»

Էդվարդ Լեւոնի Մկրտումյանը ծնվել է 1938 թ. նոյեմբերի 20-ին Լեռնային Ղարաբաղի Ինքնավար Մարզի Մարտունու շրջանի Ավդուռ գյուղում: 1955 թվականին ավարտել է միջնակարգ դպրոցը, իսկ 1961-ին Բաքվի մանկավարժական ինստիտուտի ֆիզիկայի ֆակուլտետը: Գործուղումով 1961-ից 1964 թ. աշխատել է Շամխորի շրջանի Բադա եւ Նյուզգեր գյուղերում: 1964-66 թթ. աշխատել է Բաքվի հայերեն «Կոմունիստ» թերթի խմբագրության գիտության եւ կրթության բաժնում: 1966-ին, տեղափոխվելով Երեւան, աշխատել է Երեւանի թիվ 35 դպրոցում: 1968 թ. հրավիրվել է աշխատելու Հայկական հանրագիտարանի խմբագրությունում որպես ֆիզիկայի ավագ գիտական խմբագիր: 1973-ից նշանակվել է ԳԱ նախագահությանը կից կիբեռնետիկայի եւ ռադիոէլեկտրոնիկայի խորհրդի գիտքարտուղար, միաժամանակ ավագ գիտաշխատող՝ մաթեմատիկական մեքենաների գիտահետազոտական ինստիտուտում: Հետագայում Է. Մկրտումյանն աշխատել է ժողովրդական արդյունաբերության սպասարկող գիտահետազոտական համակարգում ու միաժամանակ շարունակել իր մանկավարժական աշխատանքը տարբեր բուհերում եւ դպրոցներում:

1988 թվականին հրավիրվել է աշխատելու լուսավորության նախարարության մեթոդական կաբինետում որպես ֆիզիկայի ավագ մեթոդիստ:

1990 թ. դեկտեմբերից տեղափոխման կարգով աշխատում է Հայաստանի Հանրապետության հատուկ տնտեսական ծրագրերի իրագործման Պետական կոմիտեում՝ որպես գիտության, կրթության, մշակույթի եւ առողջապահության բաժնի վարիչ:

Մասնակցում է Արցախյան շարժմանը դեռ 1960-ական թվականներից: 1988 թ. հատկապես ակտիվացավ նրա աշխատանքը այդ բնագավառում՝ որպես Ավդուռի համայնքի նախագահ:

Այժմ Է. Մկրտումյանը Ռամկավար ազատական կուսակցության հիմնադիր խորհրդի, «Արցախ» հայրենակցական միության վարչության եւ Թեքեյան մշակութային միության նախագահության անդամ է կրթության գծով:

Հեղինակ է մի շարք գիտական, մանկավարժական, հրապարակախոսական հոդվածների:

- Հայաստանի ռամկավար ազատական կուսակցությունը (ՀՌԱԿ) Երեւանի Նարեկացու թիվ 85 ընտրատարածքում Ձեզ առաջադրել է ՀՀ Գերագույն խորհրդի պատգամավորի թեկնածու: Ի՞նչ կարող եք ասել այդ մասին եւ ինչու՞ ընտրեցիք այդ ընտրատարածքը:

- Երբ իմ թեկնածությունը քննարկվեց մեր կուսակցության հիմնադիր խորհրդում, ես գտնվում էի Մոսկվայում: Ճիշտ է, նախապես կար իմ համաձայնությունը, բայց համոզված չէի, որ կառաջադրվեմ, քանզի մեր շարքերում արժանի թեկնածուներ շատ կան: Ուստի շնորհակալություն իմ ընկերներին՝ վստահության համար:

Նարեկացու ընտրատարածքը ընտրվել է իմ ցանկությամբ: Ես մոտ յոթ տարի աշխատել եմ թիվ 171 դպրոցում, եւ իմ աշակերտներից շատերը ապրում են այդ ընտրատարածքում եւ թվում է, ընտրողները ինձ լավ են ճանաչում:

- Դուք ՀՌԱԿ-ի հիմնադիր խորհրդի անդամ եք, ակտիվ ռամկավար, սակայն նախկինում Դուք համոզված անկուսակցական էիք: Ինչպե՞ս հասկանալ:

- Ես համոզված անկուսակցական էի, որովհետեւ մեր երկրում միայն մի կուսակցություն գոյություն ուներ, եւ այն վեր էր ածվել պետական մամիայի: Ես չէի կարող լինել այդպիսի կուսակցության անդամ: Հրապարակայնորեն հանդես գալ այդ կուսակցության դեմ՝ վտանգավոր էր եւ ինքնասպանություն...

- Ինչպիսի՞ն է Ձեր վերաբերմունքը ուրիշ կուսակցություններին:

- Ես կասեի չափազանց ժողովրդավարական՝ հատկապես երբ այդ կուսակցությունների գործունեությունն ուղղված է մեր ազգային շահերին եւ համամարդկային գաղափարներին: Իմ կարծիքով, ներկայումս բոլոր կուսակցությունները եւ խմբավորումները հիմնականում երկու տիպի են՝ սոցիալ-դեմոկրատական (դաշնակցական, կոմունիստական, ֆաշիստական եւ այլն) եւ լիբերալ-դեմոկրատական (ռամկավար ազատական, քրիստոնյա-դեմոկրատական եւ այլն): Հայ իրականության մեջ դրանք դրսեւորվել են դաշնակցության եւ ռամկավարության ձեւերով: Ինձ թվում է, որ կուսակցությունները պետք է լրացնող լինեն իրար

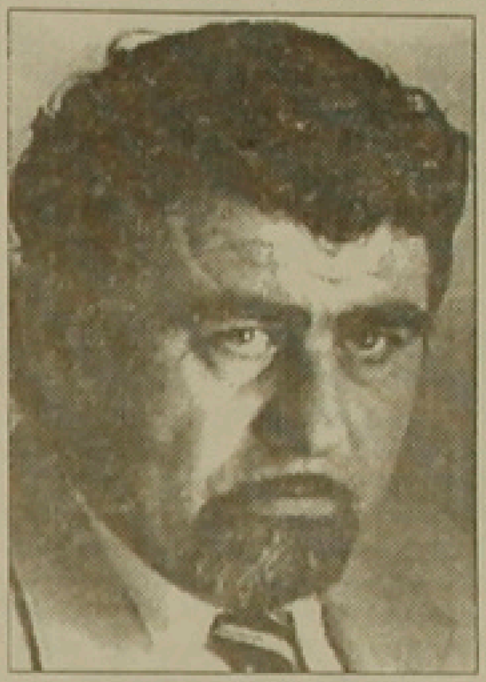

եւ ընդգրկեն ազգային բոլոր շահերը, հետեւապես, տարբեր լինելով տեսակետներով, նպատակներով՝ պետք է համակցված աշխատեն եւ ծառայեն մեր ազգային գերագույն շահերին:

- Ձեզ չի՞ թվում, որ կուսակցությունների սպեկտրը շատ եք նեղացնում, նրանց տեղավորելով միայն երկու տիպերում: Չէ՞ որ Ձեզ հետ կարող են չհամաձայնվել շատերը, հատկապես, որ հանրապետությունում գործող կուսակցությունների քանակը մեծ է:

- Իհարկե ոչ: Ես նրանց դասում եմ ըստ գլխավոր հիմնահարցերի, ածանցյալները թերելով նախնականի: Թե չէ, ստացվում է կարծես, որ ամեն քիչ թե շատ զարգացած անհատականություն ուզում է ստեղծել իր կուսակցությունը եւ ինքը լիդեր դառնալ: Շատ խմբավորումներ իրարից միայն անուններով են տարբերվում, ոչ թե գաղափարական ուղղվածությամբ: Մեր ընկերներից մեկը ինձ պատմեց, թե երբ դիմել է հանրապետությունում ճանաչված քաղաքական գործիչներից մեկին, որն ուզում է նոր կուսակցություն ստեղծել, թե ինչպիսի՞ն պետք է լինի նոր ստեղծվելիք կուսակցությունը, նա ասել է, թե մոտավորապես այնպիսին, ինչպիսին ձերն է՝ ռամկավար-ազատականը, իսկ այն հարցին, թե արդյոք լավ չէր լինի, որ այդ դեպքում միանար ՀՌԱԿ-ին, նա պատասխանել է՝ ձեզ մոտ մարդիկ ինձ դուր չեն գալիս:

Իսկ խորհրդարանի պատգամավորներից մեկն ինձ ասաց, որ Զանգեզուրում իրեն է դիմել ընտրողներից մեկը՝ ասելով.

- Գիտեմ, որ ես դաշնակցական եմ, բայց չգիտեմ, թե ո՞ր դաշնակցությունից: Խնդրում եմ օգնեք ինձ՝ պարզելու այդ հարցը:

Ինչպես տեսնում եք, այս է այսօրվա վիճակը, որը իհարկե անցողիկ է, իմ կարծիքով: Եվ ժամանակը կմշտի ամեն ինչ:

- Ի՞նչ կարող եք ասել Ձեր մրցակիցների մասին:

- Ինձ հայտնի է, որ ընտրական տեղամասում գրանցված են 13 թեկնածու: Նրանցից եւ ոչ մեկին ես մոտիկից չեմ ճանաչում, սակայն ասեմ, որ երբ առաջադրվել են եւ գրանցված են որպես թեկնածուներ ուրեմն բոլորն էլ հարգարժան անձնավորություններ են եւ գտնում եմ՝ արժանի մրցակիցներ:

- Ի՞նչը Ձեզ ստիպեց, որ համաձայն վեք դնելու Ձեր թեկնածությունը: Չէ՞ որ նախկինում Դուք այդպիսի քայլից հրաժարվել էիք:

- Նախ ասեմ, որ նախկինում Ռամկավար ազատական կուսակցությունը Հայաստանում գրանցված չէր:

Ինչպես տեսնում եք, մեր քաղաքական կյանքում նոր խմորումներ են առաջանում եւ ցավալի կլինեն, որ դրանք վատ հետեւանքներ ունենան մեր ազգի համար: Խորհրդարանում պետք է ուժեղանա իրատես մտածող պատգամավորների քանակը... Եվ ինչ-որ չափով ես զոհ չեմ նաեւ մեր խորհրդարանի աշխատանքից: Սկզբունքները որոնց համար ոտքի է ելել մեր ժողովուրդը, միշտ չէ, որ պահպանվում են:

- Դուք ծագումով արցախցի եք: Կարո՞ղ եք ասել, թե Ձեր կուսակցությունը ինչպես է աջակցում արցախյան շարժմանը:

- Մեր կուսակցությունը չի սիրում իր արածները թմբկահարել կամ «լվից ուղտեր սարքել»: Բավական է նշել, որ Հայկական բարեգործական ընդհանուր միությունը մեր աջ, իսկ Թեքեյան մշակութային միությունը մեր ձախ թեւերն են: Հիշեցնենք, որ Հայաստանը պետականություն ունի, եւ մեր նոր դրումները կատարվում են զուտ պետական ճանապարհներով: Օգնության այս ձեւն է միակ օրինականը: Մնացածները հոխորտանքներ են: Ժամանակն է, որ վերջապես սկսենք պետականորեն մտածել:

- Ընտրվելու դեպքում ինչի՞ց պետք է սկսեք:

- Նախ շնորհակալություն կհայտնեմ իմ բոլոր ընտրողներին եւ ազնիվ ցավակցություն իմ մրցակիցներին:

- Իսկ չընտրվելու՞:

- Կշնորհավորեմ հաղթող մրցակցիս եւ հանգիստ կընդունեմ ցավակցությունները:

- Շնորհակալություն անկեղծ զրույցի համար: Համոզված եմ, որ բոլոր խելամիտ ընտրողները կքվեարկեն Ձեր օգտին, եւ Դուք կհաղթեք ընտրություններում:

- Շնորհակալ եմ, բայց հաղթելու համար մեծամասնություն է հարկավոր...

Սեփ. թղթ.

Ամրապնդել մեր պետականության իրավական ու տնտեսական հիմքերը

Հայաստանի Ռամկավար ազատական կուսակցության հիմնադիր խորհրդի փոխնախագահ, «Ազգ» թերթի տնօրեն Սերժիկ (Սերոբ) Եղիշի Ծատինյան: ՀՀ Գերագույն խորհրդի պատգամավորության թեկնածու է գրանցված Ս. Տարոնցու թիվ 8 ընտրատարածքում:

Սերժիկ (Սերոբ) Եղիշի Ծատինյանը ծնվել է 1950 թվականին, սովորել Երեւանի թիվ 50 եւ 14 միջնակարգ դպրոցներում: 1967-1969 թթ. աշխատել է Երեւանի Ավտոդողերի գործարանում որպես բանվոր: 1969-1974 թթ. ընդունվել եւ ավարտել է Երեւանի Պետական համալսարանի պատմության ֆակուլտետի փիլիսոփայության բաժինը: Ավարտելով համալսարանը, դպրոցականների քաղաքային պալատում եւ 1976 թ.-ից Եղիշե Չարենցի անվան միջնակարգ դպրոցում մանկավարժական գործունեությամբ զբաղվելուց հետո, անցել է արհմիութենական աշխատանքի: Մասնակցել է «Ազգ» թերթի հիմնադրման աշխատանքներին եւ ներկայումս նրա տնօրենն է: Ամուսնացած է, ունի երկու երեխա: Ուսանողական տարիներից ազգային արժեքների եւ խնդիրների խոր ըմբռնումը համազգային շարժման առաջին իսկ օրվանից Ս. Ծատինյանին մղել են ակտիվ քաղաքական գործունեության: Նա աջակցել է նաեւ Գորիսի ինքնապաշտպանության կազմակերպմանը: Ս. Ծատինյանը մի խումբ համախոհներով ստեղծել է Ազգային դեմոկրատական միություն կազմակերպությունը, որը հետագայում ողջունելով Ռամկավար Ազատական կուսակցության վերադարձը հայրենիք, դարձել է նրա կորիզը:

- Պատգամավոր ընտրվելու դեպքում ո՞րն է լինելու Ձեր գործունեության հիմնական ուղղությունը:

- Անկախության հանրաքվեից հետո ստեղծվել է քաղաքական որակապես նոր իրավիճակ:

Անհրաժեշտ է արագացնել այլ երկրների կողմից Հայաստանի միջազգային իրավունքի սուբյեկտ ճանաչվելու փաստը, ամրապնդել մեր պետականության իրավական ու տնտեսական հիմքերը:

Միաժամանակ չպետք է մոռանալ, որ անկախություն կերտող մեր ժողովուրդը անցումային այս շրջանում հայտնվել է տնտեսական ծանր իրավիճակում: Աճում է սոցիալական լարվածությունը, մարդկանց աշխատելու եւ ապրելու պետք:

Ուստի մարդկանց զբաղվածության, գների անզուսպ աճի պայմաններում նրանց եկամուտների ինդեքսավորումը, թոշակառուների, ուսանողների, գործազուրկների սոցիալական պաշտպանվածությունը օրվա հրամայականն է եւ պետք է ընդունել այդ եւ համանման այլ խնդիրները կարգավորող օրենքներ:

- Ձեր կարծիքը Հայաստանի Ռամկա-

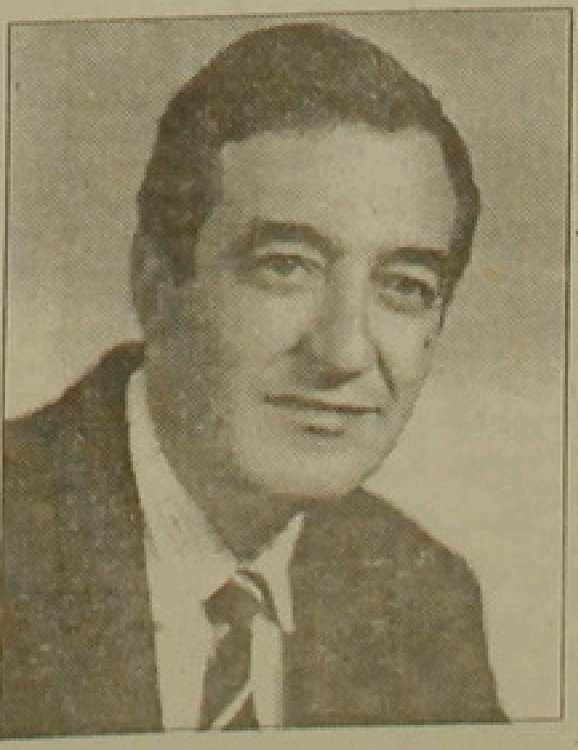

վար ազատական կուսակցության կողմից Լեւոն Տեր-Պետրոսյանին Հայաստանի նախագահի թեկնածու առաջադրելու մասին:

- Այս պարագայում կուսակցությունը առաջնորդվել է ազգային շահերով: Անձնային հարգանքով վերաբերվելով մյուս թեկնածուներին, նրանց հետ ունեցած հանդիպումներից հետո եկանք այն եզրակացության, որ անցումային անչափ բարդ մեր օրերում հավասարակշռված եւ ճկուն քաղաքականությամբ Հայաստանը անկախության ու հանդարտության հանգրվան հասցնելու համար ամենաարժանի թեկնածուն Լեւոն Տեր-Պետրոսյանն է:

Չմոռանանք նաեւ, որ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը միջազգային քաղաքական կյանքում ճանաչված անձնավորություն է եւ նրանց կողմից ընկալվում է որպես կայունության երաշխիք:

Ի դեպ, Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի առաջադրման համար ընդամենը 3 օրում կարողացանք հավաքել 15984 ստորագրություն:

- Ինչո՞ւ եք առաջադրվել հատկապես Տարոնցու թիվ 8 ընտրատարածքում: Եթե չեմ սխալվում, թեկնածուների թիվը հասնում է 14-ի:

- Թեկնածուների թվի մեծությունը մի կողմից մեր իրականության դեմոկրատացման վկայությունն է, մյուս կողմից՝ պատգամավորի դերի եւ նշանակության, նրանց արտոնյալ վիճակի սխալ ըմբռնման: Իսկ ընտրատարածքը ինձ հարազատ է:

Այստեղ են բնակվում իմ մանկության եւ ավտոդողերի գործարանի նախկին աշխատանքային ընկերներս:

Միաժամանակ, մեր կուսակցության աջակցությամբ համատեղ ձեռնարկություններ ստեղծած «Նաիրիտ» էլեկտրոն, Քիմռեակտիվներ արտադրական միավորումների աշխատողների մեծամասնությունը եւս բնակվում է այդ ընտրատարածքում:

Բացի այդ, ինձ համար կա մի շատ կարեւոր հանգամանք. ընտրատարածքում շարունակել համազգային շարժման նահատակ Վիտյա Այվազյանի գործը: Եւ չտալով անիրականալի խոստումներ, հավաստիացնում եմ, որ կանեմ ամեն ինչ՝ արդարացնելու ընտրողների վստահությունը:

«Ազգ» թերթի խմբագրակազմը կոչ է անում եւ հույս հայտնում, որ ընտրողներն իրենց ձայնը կտան թերթի տնօրենի օգտին:

Սեփ. թղթ.

ՌԱԿ-ի երկու նոր ակումբ Երեւանում

Վերջին շաբաթների ընթացքում նոր ծավալ է ստանում Հայաստանի Ռամկավար ազատական կուսակցության կազմակերպական կառույցը: Գորիսում, Կապանում եւ Երեւանի երրորդ մասում նախանցյալ շաբաթ բացված նոր ակումբներից հետո, անցյալ շաբաթ մայրաքաղաքի Էրեբունու եւ Մյասնիկյան շրջաններում հիմնադրվեցին եւս երկու ակումբ: Դրանցից առաջինը, որի կնքահայրը դարձավ ՌԱԿ Կենտրոնական վարչության անդամ Վ. Ուզունյանը, անվանվեց Էրեբունի, նրա կազմում ընդգրկված են այդ շրջանում ապրող անձինք: Երկրորդը, որի կնքահայրն էր դարձյալ ՌԱԿ Կենտրոնական վարչության անդամ Ե. Ազատյանը, անվանվեց ամերիկահայ կամավորական շարժման ներկայացուցիչներից մեկի, ստալինյան հալածանքների զոհ, տաղանդավոր գրող եւ ռամկավար գործիչ Վահան Թոթովենցի անունով, նկատի ունենալով, որ այդ ակումբում ընդգրկված ընկերները մեծամասնությամբ ներկայացնում է մայրաքաղաքի մտավորական եւ արվեստագետական շրջանակները:

Հանդիսավոր պայմաններում նորաստեղծ ակումբներին հանձնվեցին ՌԱԿ-ի դրոշը, զինանշանը, եղավ նորագիր անդամների ուխտադրությունը:

digitised by A.R.A.R.@

Գոլանի բարձունքները՝ կռվախնձոր

Ինչքան մոտենում է խորհրդաժողովի բլականը, այնքան մեծանում է այդ հողատարածքի նշանակությունը

Հողատարածությունը ինքնին այնքան էլ գրավիչ չէ: Այն քարքարոտ է, հիմնականում ծառերից զուրկ եւ երկար ու շոգ ամառվանից հետո դեղնած ու ծարավ: Սիրիական անապատից չոր քամի է փչում, իսկ շորիզոնում երեւում են սեւ հրաբխային բլուրներ:

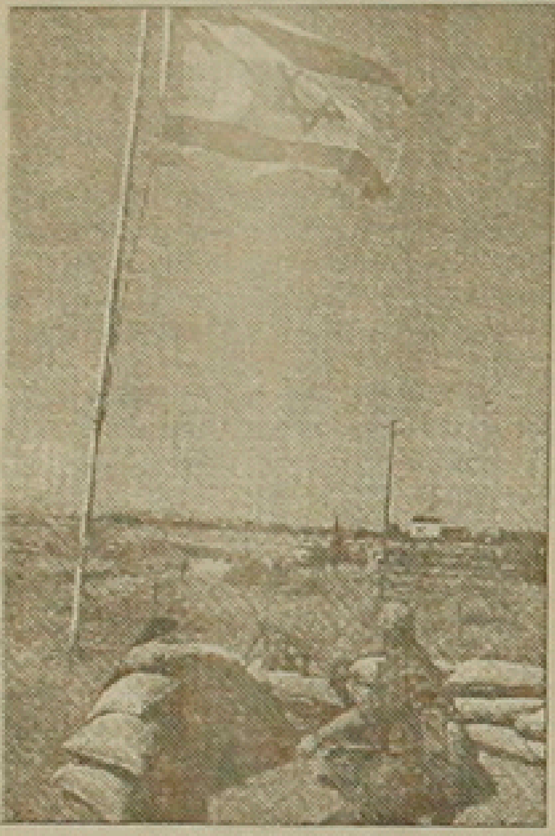

Իսրայելցի բանակայինը ամրացնում է դիրքերը

Սակայն Իսրայելի եւ Սիրիայի համար այն ունի հավասարապես մեծ նշանակություն: 1.675 քառ. կմ. տարածությամբ Գոլանի բարձունքները 40 տարվա ընդհարումներով լի ժամանակաշրջանից հետո այսօր էլ շարունակում են մնալ գլխավոր կռվախնձորը երկու երկրների միջեւ:

Հարցն ավելի սուր բնույթ ստացավ հասկաղես այն բանից հետո, երբ Հաֆեզ Ասադն ու Իցհակ Շամիրը համաձայնեցին մասնակցել ամերիկա-խորհրդային հովանավորությամբ անցկացվող խաղաղության խորհրդաժողովին, որը ծրագրված է անցկացնել հոկտեմբերին: Շամիրը նախընտրում է Գոլանի հարցը չնեցնել խորհրդաժողովի օրակարգի մեջ, մինչդեռ Ասադի համար այն նախապայման է խաղաղության հաստատմանն ուղղված որեւէ բանակցությունների համար:

Իսրայելցիների մեծամասնության համար Գոլանի պահպանումը ազգային անվտանգության հարց է: Դրանով նրանք վըստահ կարող են լինել, որ սիրիական հրետանին չի ռմբակոծի Հյուսիսային Իսրայելը, ինչպես այն սովորաբար անում էր նախքան 1967-ի պատերազմը, երբ Իսրայելը գրավեց բարձունքները: Դա մի տեսակ ռազմա-ստրատեգիական նշանակության ամփոփում է դարձել: Բարձրավանդակն իր ձեռքում ունենալով, Իսրայելն իրեն ապահով է զգում սիրիական տանկերի ամեն տեսակի հանկարծակի ոտնձգություններից: Կարելի է վիճել, իհարկե, որ հրթիռների եւ հեռահար ավտոմատների գոյության ներկա պայմաններում Գոլանի նման տարածքների պահպանումը այնքան էլ մեծ անհրաժեշտություն չի ներկայացնում իրենից, սակայն Իսրայելի ռազմագետները հավաստացած են, որ հրթիռներից ավելի հաճախ տանկերն են որոշում պատերազմների ելքը:

Մյուս կողմից, սիրիացիների համար բարձունքի վերագրավումը ազգային պատվի հարց է եւ կարեւոր նախապայման Իսրայելի հետ որեւէ խաղաղ կարգավորման հասնելու: Դամասկոսն այդ տարածքը համարժեք է համարում Սինայի թերակղզուն, որն Իսրայելը Եգիպտոսից գրավել էր 1967-ին եւ հետագայում վերադարձրել նրան որպես նրա անքակտելի մաս:

Երուսաղեմը փաստորեն բռնակցեց Գոլանի բարձունքները 1981-ին, այնտեղ տարածելով իսրայելական օրենքները, մի բան, որ նա դեռ չի արել գրավյալ մյուս հողատարածություններում:

Գոլանի հողատարածքի ամեն գնով պահպանումը այնքան էլ լայն հավանության չի արժանանում Իսրայելի որոշ շրջանների կողմից: Բայց կարծրքեւայինները, որոնց շարքում կարելի է դասել նաեւ հենց Գոլանում ապրող 11.500 հրեաներին, չեն ցանկանում ձեռքից բաց թողնել այն: Հունիս ամսին անցկացված եւ հետագայում Post թերթում հրապարակված հասարակական կարծիքի տվյալներով, իսրայելցիների 57 տոկոսը դեմ է այդ հարցում որեւէ փոխզիջման գնալու:

«Մենք շատ կցանկանայինք Սիրիայի հետ ունենալ բաց սահմաններ», ասում է Յեհուդա Ավնին, Գոլանին մոտիկ Գալիլի ծովեզերքում գտնվող առողջարանի տերը, որը ծնունդով ամերիկացի է: Բայց 1967 թ. պատերազմի ժամանակ ապրած լինելով սիրիական ռմբակոծությունների ամբողջ սարսափն ու մղձավանջը, նա այժմ մերժում է հրաժարվել Գոլանի բարձունքներից: *«Ես չեմ վստահում նրանց (սիրիացիների) խաղաղության ձգտումներին»*, ավարտում է նա իր խոսքը:

Ուրիշները հյուսիսային Իսրայելում հակված են խաղաղության հաստատմանը մի հնարավորություն եւս տալ: Այնեֆսաներիայում (Եգիպտոս) ծնված Յեհուդա Լիվայը (Հագոշրիմի քարտուղարը), իր հայացքն ուղղելով մոտակա բանտողներին, ասում է. *«Պատրաստ ենք ամեն ինչ տալու, միայն թե չվերադարձնենք այդ ապատարածները»*:

Գոլանի բարձունքները փաստորեն հանդիսանում են երկու հակասական դիրքորոշումների խորհրդանիշը: Հրեաները բնակություն են հաստատել հիմնականում Քացրինում (բնակչությունը 4 հազար) եւ շրջակայքում գտնվող 32 այլ բնակավայրերում: Նրանք իրենց այդ *«քամուց քշված կայծածում»* ապրում են 14 հազարի հասնող դրուզների հետ, որոնք հիմնականում տեղավորված են Գոլանի հյուսիսային անկյունում գտնվող չորս գյուղերում: Դրուզները նույնպես իրենց դիրքորոշումով երկու մասի են բաժանված:

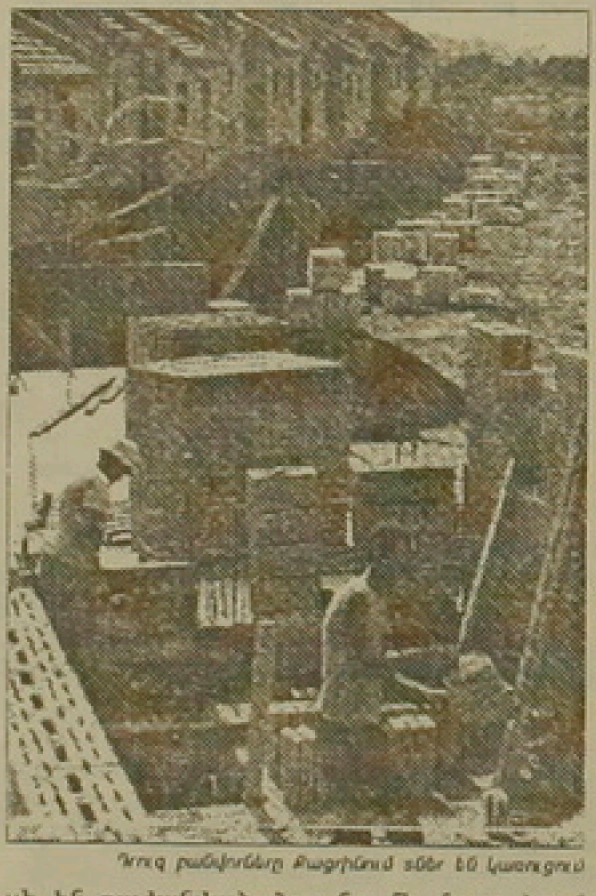

Դրուզ բանվորները Քացրինում տներ են կառուցում

Նրանց մի մասը կողմ է համագործակցելու Իսրայելի հետ, մյուսները նախընտրում են վերադառնալ եւ ապրել սիրիական իշխանությունների ներքո:

Միայն իսրայելական բնակավայրերի շուրջն է, որ փողոցներն ասֆալտապատված են: Մնացած մասերում դեռեւս գոյություն ունեցող ականապատ գոտիներն ու դատարկ փամփուշտները հիշեցնում են այն մասին, որ այդ շրջանում մարտեր են մղվել: Տարածքում կառուցվել են թերեւ արդյունաբերության մի քանի օբյեկտներ, որոնց շարքում հիշատակության արժանի է Իսրայելի մեծագույն հանքային ջրերի գործարանը, սակայն այլ պատշաճական կառույցներ այնտեղ չկան:

«Գոլանի բարձունքները երբեք էլ չեն համարվել առաջնային նշանակության տարածք,- ասում է քաղաքագլխի տեղակալ Մեիր Մոնիցը: *-Ափսոսանքով պետք է նշել, որ բոլոր ռեսուրսները միշտ էլ հատկացվել են Արեւմտյան ափի զարգացման օգտին: Գոլանին ոչինչ չի տրամադրվել»*:

Չնայած իսրայելցիները այդ տարածքում քիչ են, նրանք, այնուամենայնիվ, այն համարում են իրենց տունը, ռազմա-քաղաքական իրենց ներկայությանն ավելացնելով նաեւ հզոր հոգեբանական ազդակը:

Հերմոն Լեռան 2.026 մետր բարձրության վրա գտնվող Նեվե Աթիվ դահուկային մարզահամալիրի փոխտնօրեն, քաղաքացի Իցհիկ Ծուելյան նշում է. *«Ով տիրանա այս բարձունքներին, նրանն էլ լինելու է ամբողջ իշխանությունը»*: Մինչդեռ Յեհուդա Լիվայը այնքան էլ հավաս չի ընծայում այդ խոսքերին: *«Ճիշտ է, Գոլանը կարող է մեզ պաշտպանել այստեղ՝ ներքեւում, սակայն ո՞վ է պաշտպանելու իրեն՝ Գոլանին: Երբ պատերազմ ծագի, Քացրինը առաջինն է վտանգի տակ լինելու»*, եզրակացնում է նա:

Առաջիկա մի քանի ամիսների ընթացքում Գոլանի բարձունքները պահելու հարցը խիստ տարակարծությունների առիթ է տալու: Պաշտոնական որոշ շրջաններ Իսրայելում գտնում են, որ կարելի է նույնիսկ զիջել Գոլանի մի մասը եւ վերադարձնել այն Սիրիային, եթե դա ինչ-որ ձեւով կնպաստի խաղաղության հաստատմանը տվյալ շրջանում: Մյուս կողմից, մի շարք ռազմագետների կարծիքով, Գոլանը կարելի է պաշտպանել 1967-ի սահմաններին մոտիկ շրջաններից: Հյուսիսային ճակատի նախկին հրամանատարներից պահեստի գնդապետ Ավիգդոր Բեն-Գալը (1973 թ. մարտերի հերոս) խոհեմություն է տեսնում այն բանում, որ Գոլանը ամբողջությամբ վերադարձվի Սիրիային: *«Իսրայելն այդպիսով իրեն ավելի ապահով կզգա»*, եզրակացնում է նա:

Ասադն անձամբ դիմել է Իսրայելի անվտանգության մարմիններին, հեգնական տոնով սեւեռելով հարցի կարգավորման անհրաժեշտության մասին: Մի քանի տարի առաջ Time-ի թղթակցին նա հետեւյալն էր ասել. *«1967-ից առաջ իսրայելցիները ասում էին, որ մենք նրանց ռմբակոծում ենք Գոլանից: Այժմ այդ տարածքը իրենց է պատկանում, բայց միեւնույնն է, մենք նրանց այնտեղ էլ կարող ենք ռմբակոծել: Ե՞րբ են ի վերջո նրանք իրենց ապահով զգալու: Երբ Դամասկո՞ս հասնեն»*:

«Թայմ»

Երկու պետականություն Թուրքիայի տարածքում

«Ազգ»-ի հուլիսի 27-ի համարում արտահայտվել էր այն միտքը, թե *«Ինչքան էլ իշխանությունները փորձում են լռության մատնել քրդական հարցի գոյությունը կամ ժխտել քրդերի առկայությունը երկրում, այնուամենայնիվ, քրդական պայքարը Թուրքիայում, դուրս գալով ընդհատակից, հետզհետե բացահայտ բնույթ է ստանում»*: Այդ միտքը մի անգամ եւս գալիս է հաստատելու սոցիալիստական կուսակցության գլխավոր նախագահ Դողու Փերինչեքի Թուրքիայի պայմանների համար չափազանց անսովոր, միաժամանակ բավականին համարձակ հայտարարությունը: Թուրքական «Գյունայդըն» թերթը, սեպտեմբերի 15-ին անդրադառնալով *«առանձին պետականություն ստեղծելու քրդերի իրավունքի»* մասին Փերինչեքի հայտարարության վրա, հրապարակել է մի հոդված *«Երկու պետականություն Թուրքիայում»* խորագրով: Հոդվածից տեղեկանում ենք, որ վերոհիշյալ հայտարարությունը Փերինչեքի կողմից արվել է Անկարայում, սոցիալիստական կուսակցության գլխավոր վարչության շենքում, սեպտեմբերի 14-ին կազմակերպված մամուլի ասուլիսում:

Ըստ «Գյունայդըն»-ի, Փերինչեքը, ակնարկելով Թուրքիայում գործող քաղաքական մյուս կուսակցությունների դիրքորոշումը քրդերի հանդեպ, նրանց բոլորին մեղադրել է ազգայնամոլության մեջ: Նա արտահայտել է այն միտքը, թե *«տվյալ կուսակցությունները Եփրատից դեպի Արեւելք ընկած տարածքում որեւէ անելիք չունեն»* եւ քուրդ ժողովրդին *«բացի փամփուշտից, բռնություններից ու գաղտնի ծառայությունների գործակալներից»* այլ բան խոստանալ չեն կարող: Այնուհետեւ Փերինչեքը լրագրողներին է ներկայացրել *«Քրդական հարցի լուծման»* վերաբերյալ սոցիալիստական կուսակցության ծրագիրը, համարելով այն *«Թուրքական վարչակարգը փակուղուց դուրս բերելու միակ միջոցը»*:

Իսկ ինչ վերաբերում է ծրագրի բովանդակությանը, ապա այն բաղկացած է 15 կետերից: Ի դեպ նշենք, որ ծրագիրը ավելի քան 100 հազար օրինակով բազմացվել եւ տարածվել է երկրով մեկ: Նրա կարեւորագույն կետերն են.

1. Քուրդ ազգը ինքն է տնօրինում իր ճակատագիրը: Քրդերին (Թուրքիայի տարածքում ֆեդերատիվ հիմունքներով) առանձին պետականություն ստեղծելու, առանձին դրոշ եւ ազգային հիմն ունենալու իրավունք է վերապահվում:

2. Դեմոկրատական, ֆեդերատիվ, աշխարհիկ պետության ստեղծումը իրավահավասարության հիմունքներով կազմավորված ֆեդերատիվ երկու հանրապետություններից, պատմական ներկայիս պայմաններում հարցի՝ երկու ազգերի շահերին համապատասխանող լուծման միակ ձեւն է:

3. Ֆեդերատիվ հանրապետությունների ղեկավար օրգանը ֆեդերացիաների խորհուրդներն են:

4. Ֆեդերալ սահմանադրությունը ընդհանուր է երկու ազգերի համար: Ֆեդերատիվ հանրապետություններն ունեն նաեւ իրենց սահմանադրությունները:

5. Ֆեդերալ պետությունն ունի ընդհանուր դրոշ եւ հիմն: Միաժամանակ հանրապետություններին իրավունք է վերապահվում ունենալ իրենց սեփական դրոշն ու հիմնը:

6. Ֆեդերալ պետության պաշտոնական լեզուն համարվում են թուրքերենն ու քրդերենը: Իսկ յուրաքանչյուր հանրապետություն ունի իր ազգային լեզուն եւ օգտվում է մայրենի լեզուն զարգացնելու իրավունքից:

«Քրդական հարցի լուծման ծրագիրը» ներկայացնելով լրագրողների ուշադրությանը, Փերինչեքը անդրադարձել է նաեւ ժողովրդի աշխատանքային կուսակցության ու սոցիալ-դեմոկրատական ժողովրդական կուսակցության՝ առաջիկա ընտրություններում ընդհանուր ծրագրով հանդես գալու համատեղ որոշմանը եւ ասել, թե դա *«MIT-ի՝ թուրքական անվտանգության գործակալության ցանկությունն է»*: Այնուհետեւ նա նշել է. *«Ժողովրդի աշխատանքային կուսակցությունը ստեղծել են պետական գաղտնի ծառայությունները, սակայն հետագայում այն դուրս է եկել նրանց հսկողությունից: Տվյալ կուսակցության վրա հսկողություն սահմանելու անհրաժեշտության տակ գաղտնի ծառայություններն այդ պարտականությունները հանձնարարեցին սոցիալ-դեմոկրատական ժողովրդական կուսակցությանը»*:

Դողու Փերինչեքը մեզ ստիպում է վերհիշել, թե ինչպես նախագահ Թուրգութ Օզալը Պարսից ծոցում ցամաքային պատերազմի ավարտից հետո, երբ միջազգային հանրության օրակարգում էր «քրդական ինքնավարության» հարցը, հանդես գալով Թուրքիայում տարուների վերացման մասին հայտարարությամբ, անմիջապես իր վրա է գրավել մամուլի ուշադրությունը: Օզալը տվյալ դեպքում նկատի ուներ քրդական հարցը, եւ նրա խոսքերը թուրքական մամուլի կողմից մեկնաբանվել էին որպես բացահայտ աջակցություն քրդական ինքնավարության ստեղծմանը հյուսիսային Իրաքում: Միաժամանակ ինքնավարությունը համարվել էր անկախության ճանապարհին կատարված կարեւոր քայլ, եւ Թուրգութ Օզալը մեղադրվել էր քրդերի պայքարին աջակցելու միջոցով Թուրքիայի տարածքային ամբողջականությունը սպառնալիքի տակ դնելու մեջ: Նրա հասցեին եղել էին նաեւ բոլորովին այլ կարգի քննադատություններ: Օրինակ, *«Ջումհուրիյեթ»* այդ օրերին պարզորոշ գրել էր. *«Հանդես գալով քրդական հարցում տարուների վերացման մասին հայտարարությամբ, Օզալն ամենեւին էլ նպատակ չունի այն տարածել Թուրքիայի քրդերի վրա: Անտեսելով միլիոնավոր քրդերի գոյությունը Թուրքիայում, նրանց հարցի՝ հյուսիսային Իրաքում լուծումներ որոնելու Օզալի մտադրությունները բոլորովին անիմաստ են»*:

Կասկածից վեր է, որ այս բոլորը Թուրքիայում տարուների գոնե մասնակի վերացման արգասիքն է: Ըստ որում, դա տեղի է ունենում ոչ թե Թուրգութ Օզալի ցանկությամբ, այլեւ Թուրքիայում բնակվող միլիոնավոր քրդերի աճման եւ երկրում իշխանությունների դեմ ծավալվող քրդական անհաշտ պայքարի շնորհիվ: Հետեւաբար, Թուրգութ Օզալը ոչ թե Թուրքիայի ազգային շահերին դավաճանելով, ինչպես ենթադրում են թուրք լրագրողները, այլ հենց այդ շահերից ելնելով է, որ հայտարարում է «քրդական հարցում» տարուների վերացման մասին: Հանդես բերելով նախաձեռնություն, նա այն փորձում է իր ձեռքում պահել եւ հնարավորության սահմաններում գոնե մասնակի հսկողություն հաստատել այն շարժումների վրա, որոնք ծավալվում են անկախ թուրքական վարչակարգի կամքից:

Յակոբ ԶԱՔԱՐՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

Յարավսլավիայի տեսականության ճգնաժամը թեւակոխեց եզրափակիչ փուլ

Յարավսլավիայի Սոցիալիստական Ֆեդերատիվ Յանրապետության զինյալ ուժերի գլխավոր հրամանատարության շտաբը վերջնագիր ներկայացրեց Խորվաթիայի ղեկավարությանը: Դրանով զինյալ ուժերի ղեկավարությունը սպառնում է հարվածներ հասցնել Խորվաթիայի կենսականորեն կարեւոր օբյեկտների վրա, եթե չդադարեցվեն հարձակումները այդ հանրապետությունում տեղակայված Յարավսլավիայի ազգային բանակի կայազորների եւ ռազմական օբյեկտների վրա:

Վերջնագրերի քաղաքականությունը եւ տեսականության ճգնաժամը

Վերջնագրերի քաղաքականությունը հղի է ամենակործանիչ հետեւանքով: Այն կարող է հանգեցնել Հարավսլավիայում ճգնաժամի խաղաղ կարգավորմանը ուղղված բանակցությունների դադարեցմանը, Խորվաթիայի եւ Սերբիայի միջեւ լայնամասշտաբ պատերազմի եւ բռնության ուժեղացմանը: Այդ մասին հայտարարեց ԽՍՀՄ արտգործնախարարության պատասխանատու աշխատակիցը:

«Դիվանագիտական համայնապատկեր»-ի թղթակցի հետ զրույցի ժամանակ նա նշարդեց, որ Հարավսլավիայի տեսականության ճգնաժամը թեւակոխեց նոր եւ, ըստ երեւույթին, եզրափակիչ փուլ: Այն բնութագրված է ֆեդերալ կառուցվածքների փլուզումով, դեզինտեգրացիոն գործընթացների անշրջելիությամբ: Նրա կարծիքով, գործնականապես չկան հասարակական ուժեր, որոնք հանդես գային Հարավսլավիայի ամբողջականությունը պահպանելու կողմ եւ դրա հետ ունենային որեւէ ազդեցություն:

Սերբիայի դիրքորոշումը եւ կոնֆլիկտի նախապատմությունը

Դիվանագետի առանձին մտահոգություններն առաջացնում Սերբիայի ղեկավարության գործողությունները: Սերբերն արդեն զավթել են Խորվաթիայի տարածքի քառորդից ավելին, եւ ըստ ամենայնի, մտադիր են անեքսիայի ենթարկել այդ հողերը, բոլորին կանգնեցնելով կատարված փաստի առաջ: Բնական է, որ Խորվաթները դրան չեն համաձայնվի: Դիվանագետի խոսքերով, իրադարձությունները կարող են զարգանալ ամենատարբեր սցենարներով: Նա չբացառեց այն բանի հնարավորությունը, որ Հարավսլավիայում արյունահեղությունը շարունակելու դեպքում էմբարգո կհայտարարվի Սերբիայի տնտեսական եւ մյուս կապերին: Ըստ էության, խոստովանեց դիվանագետը, Սերբիան գնաց Իրաքի ճանապարհով: Մինչդեռ, ինչպես նա գտնում է, հնարավոր էր խուսափել արյունահեղությունից Հարավսլավիայում: Անցյալ տարի ամռանը Սլովենիան եւ Խորվաթիան առաջարկեցին ստեղծել կոնֆեդերատիվ միություն, ոչ համաչափ ֆեդերացիա: Պահպանել միասնական պաշտպանությունը, տնտեսական տարածքը, վալյուտան, անցկացնել ընդհանուր արտաքին քաղաքականություն: Սակայն Սերբիայի ղեկավարությունը մերժեց այդ գաղափարը, արտահայտվելով միասնական Հարավսլավիայի կողմ: Դա եղավ վերջնակետը: Հնարավորությունը ձեռքից բաց թողնվեց:

Սլովենայի եւ Խորվաթիայի դիրքորոշման մասին

ԽՍՀՄ արտգործնախարարության աշխատակցի կարծիքով, իրավիճակը մեծ է փակուղի: Այն սաստկանում է նրանով, որ հոկտեմբերի 8-ին նախատեսված է Սլովենիայի եւ Խորվաթիայի խորհրդարանների նստաշրջանը: Վերջանում է այդ հանրապետությունների անկախության ակտերի գործողության երեք ամսվա սառեցման գործընթացը, եւ նրանք մտադիր են հայտարարել իրենց պետական ինքնուրույնության մասին:

Դիվանագետը կասկած հայտնեց, որ լորդ Քարինգթոնի ջանքերը երկարացնելու սառեցման գործընթացի ժամկետը, կավարտվեն հաջողությամբ: Նրա խոսքերով, անհրաժեշտ է պատրաստ լինել, որ Սլովենիան եւ Խորվաթիան, այնուամենայնիվ, կհայտարարեն իրենց լիակատար ինքնուրույնության մասին:

Մոսկվայի հնարավոր վերաբերմունքը Սլովենիայի եւ Խորվաթիայի անկախության կապակցությամբ

Այն հարցին, թե այդ դեպքում ինչպիսին կարող է լինել Մոսկվայի վերաբերմունքը, դիվանագետը ընդգծեց, որ այն կլինի տարբերակված: Նրա կարծիքով, Սլովենիայի անկախության դեմ գործնականապես ոչ ոք չի առարկի ո՛չ Եվրոպայում, ո՛չ էլ Հարավսլավիայում: Այդ հարցում համաձայնություն կա: Ըստ երեւույթին, Սլովենիան արդեն մոտ օրերս անկախություն ձեռք կբերի: Ըստ ամենայնի, հարեւան երկրները եւ Եվրոպական հանրության պետությունները կճանաչեն նրան: Դիվանագետը համաձայնվեց, որ այդ դեպքում Խորհրդային Միությունը ուրիշ ելք կունենա եւ կճանաչի Լյուբլյանայի անկախությունը:

Ավելի բարդ կլինի Խորվաթիայի անկախությունը ճանաչելու հարցը: Առեւմուտքը, ենթադրեց դիվանագետը, չի շտապի, քանի որ այդպիսի ակտը կարող է սովորական լայնամասշտաբ պատերազմ խթանել եւ ներգրավել արտասահմանյան գործոնը: Խորվաթիայի անկախությունը ճանաչելուց հետո, Զագրեբը կդիմի ՄԱԿ, ՆԱՏՕ եւ մյուս կազմակերպություններ Խորվաթիա զինյալ ուժեր ուղարկելու խնդրանքով: Այս դեպքում ԽՍՀՄ-ի համար լավագույնը կլիներ այն, որպեսզի Խորվաթիա ուղարկվեին ՄԱԿ-ի զորքերը, որոնք կբաժանեին հակադիր կողմերին: •

ԽՍՅՄ-ի պաշտոնական դիրքորոշումը

Այն հարցին, թե ինչո՞ւ Մոսկվան պաշտոնապես իր վերաբերմունքը չարտահայտեց Հարավսլավիայում տեղի ունեցող վերջին իրադարձությունների կապակցությամբ, դիվանագետը նշեց, որ Պանկինը սեպտեմբերի 25-ին ելույթ ունեցավ ՄԱԿ-ի գլխավոր Ասամբլեայի 46-րդ նստաշրջանում եւ ծանոթացրեց Խորհրդային դիրքորոշման հիմնադրույթների հետ: Նույն օրը, հիշեցրեց նա, Հարավսլավիայի վերաբերյալ 8 կետից բաղկացած բանաձեւ ընդունվեց, որով մասնավորապես կոչ է արվում շարունակել խաղաղ կարգավորման նոր ուղիներ փնտրելը: Խորհրդային Միությունը, նշեց դիվանագետը, ոչ թե միայն աջակցեց այդ բանաձեւին, այլեւ դրա համահեղինակներից մեկն էր: Այդ բանաձեւում այսօր ամբողջովին արտահայտված է Մոսկվայի դիրքորոշումը: Հոկտեմբերի 8-ից հետո, երբ իրավիճակը փոխվի, հնարավոր է, որ ԽՍՀՄ-ը հանդես կգա իր դիրքորոշման պաշտոնական պարզաբանումով: Առավել եւս, որ հոկտեմբերի 10-11-ին Պրագայում նախատեսված է անցկացնել ավագ պաշտոնյաների կոմիտեի նիստը, որտեղ կքննարկվի Հարավսլավիայում ստեղծված իրավիճակը:

Ազգամիջյան բախումները եւ ԵԱՅԽ-ն

Ազգամիջյան բախումները, շարունակեց դիվանագետը, դառնում են Եվրոպայի անվտանգության եւ կայունության իրական սպառնալիք: Այդ պատճառով, ազգերի ինքնորոշման իրավունքների իրականացումը հավանաբար կդառնա Եվրոպայի անվտանգության եւ համագործակցության խորհրդի կառուցվածքների գործունեության հիմնական ուղղությունը: Առավել եւս, որ «համաեվրոպական տան» կառուցումը նշանակում է ճանաչել ոչ միայն լոկ խոսքերով, այլեւ գործով իրագործել միջազգային իրավունքի առաջնությունը, ազգայինի նկատմամբ. ■

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Ակումբի ղեկավարները գոհ մնացին

Անգլիայում, Լոնդոնի հայկական համայնքի «Արարատ» մարզական ակումբում իր 6 ամսյա մարզչական գործունեությունն ավարտեց «Արարատ»-ի եւ «Կոտայք»-ի նախկին խաղացող, երիտասարդ մարզիչ Լեւոն Յաքլուկյանը: Ահա թե ինչ են գրում ակումբի պատասխանատուները. **«Լեւոն Յաքլուկյանը ոչ միայն ամեն ինչ արեց զարգացնելու մեր երիտասարդների ֆիզիկական եւ տեխնիկական ունակությունները, այլեւ նրանց սերմանեց սփյուռքում հայ մնալու ոգին: Մենք պատիվ ունեցանք շփվելու նվիրական, սրտացավ, իր գործի մեջ վարպետ, մեր ազգային ցավերով մտահոգ, մարդկային լավագույն հատկություններով օժտված, հոգով ու մտքով հայ մարդու հետ: Մեր հաջողությունների համար երախտապարտ ենք սփյուռքահայության հետ մշակութային կապի կոմիտեին, «Արարատ»-ի գլխավոր մարզիչ Արմեն Սարգսյանին եւ համոզված, որ կրկին պիտի վայելենք այդ օգնությունները, հանուն մեր ազգի»:**

Ինչ խոսք, նման գնահատականի արժանանալը միշտ էլ հաճելի է: Ի՞նչ հաջողությունների մասին է խոսքը, ի՞նչ թիմ եք մարզել,- այսպիսի հարցերով դիմում եմ Լեւոն Յաքլուկյանին:

- **Մարզել եմ պարսկահայերից կազմված «Արարատ» ֆուտբոլային թիմը: Ինձնից առաջ հիշյալ թիմին մարզում էր Արկադի Անդրեասյանը: Այն հանդես էր գալիս Անգլիայի առաջնության 5-րդ դիվիզիոնի այսպես կոչված պարսկական լիգայում: «Արարատ»-ը 16 թիմերի մրցաշարում վստահորեն գրավեց առաջին տեղը եւ 4-րդ դիվիզիոնում հանդես գալու իրավունք ձեռք բերեց: «Արարատ»-ը հաղթող ճանաչվեց նաեւ Պարսկաստանի երկրաշարժի զոհերի հիշատակին կազմակերպված գավաթի խաղարկությունում:**

Լոնդոնի «Արարատ» թիմը

- Իսկ աշխատանքային պայմաններն ինչպիսի՞ն էին, եթե գաղտնիք չէ վարձատրությունը նույնպես:

- **Ես հատուկ պայմանագրով չէի գնացել Անգլիա, այլ օգնության կարգով: Այնպես որ, պահանջներ ներկայացնելու իրավունք չունեի: Չնայած պետք է խոստովանեմ, որ պայմանները վատ չէին: Յյուրանոցը, սնունդը, տրանսպորտը ակումբի հաշվին էր, իսկ ամսական էլ ստանում էի 280 ֆունտ ստեռլինգ: Օգտվելով առիթից, ուզում եմ շնորհակալություն հայտնել ակումբի հիմնադիր անդամներից Ռուդոլֆ Աղաբեկյանին: Մարզումային պայմանների մասին խոսք լինել չէր կարող:**

Մեր առաջնահերթ նպատակն էր հայրենիքից հեռու գտնվող հայ երիտասարդներին իրար հետ շփվելու, մերձենալու առիթներ ստեղծել. ■

Ինչպիսի՞ն կլինի ԽՍՅՄ առաջնությունների ճակատագիրը

Այս հարցին դժվար թե որեւէ մեկը հստակ պատասխան կարողանա տալ: Ինչպես քաղաքական, այնպես էլ մարզական բնագավառում ամեն ինչ դեռ մշուշով է պատած: Ճշմարտությունն այն է, որ անկախության ճանապարհը բռնած հանրապետությունների մեծամասնությունը ինքնուրույն ուզում են դառնալ ֆուտբոլի միջազգային ֆեդերացիայի անդամներ:

Արդեն ԽՍՅՄ ֆուտբոլի ֆեդերացիայի գործկոմը ճանաչել է մերձբալթյան հանրապետությունների անկախությունը եւ պատրաստակամություն հայտնել նպաստելու, որ վերականգնվեն ՖԻՖԱ-ի անդամության նրանց իրավունքները:

Մոլդովայի ֆուտբոլի ֆեդերացիան նույնպես ձգտում է անկախության: Նման մտադրություններ ունեն նաեւ Ուկրաինայի եւ Բելոռուսիայի ֆեդերացիաները: Ուկրաինական ֆուտբոլի կարգավիճակը վերջնականապես որոշվելու է դեկտեմբերի 14-ին:

Ինչ խոսք, որ անկախության կձգտի նաեւ Յայաստանի ֆուտբոլի ֆեդերացիան: Մեր թիմերն իրավունք պետք է ստանան ինքնուրույն մասնակցելու միջազգային ամեն տեսակի պաշտոնական մրցումների: Սակայն ի՞նչ անել թիմերի խաղամակարդակը բարձր պահելու համար: Գլխավոր պայմանը ինքնամեկուսացումից խուսափելն է: Էստոնիայի եւ Մոլդովայի ֆեդերացիաները ցանկություն են հայտնել մասնակցելու ԽՍՅՄ բաց առաջնություններին: Միջին Ասիայի հանրապետություններն էլ հայտարարել են, որ կշարունակեն իրենց ելույթները ԽՍՅՄ առաջնություններում: Յավանաբար, առայժմ նման դիրք բռնենք նաեւ մենք:

ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԽՈՒՄԲ

Յոկտեմբերի 9-ի դրությամբ

	խ	հ	ո	պ	գ	մ
1. Սպարտակ Մ.	27	16	7	4	54-26	39
2. ԲԿՄԱ	27	15	9	3	51-28	39
3. Դինամո Կ.	27	12	9	6	41-31	33
4. Տորպեդո	27	11	9	7	33-19	31
5. Չեռնոմորեց	27	7	16	4	35-24	30
6. Դինամո Մ.	28	11	7	10	40-39	29
7. Դինամո Մն.	27	9	10	8	28-27	28
8. Արարատ	27	11	4	12	29-36	26
9. Դնեպր	27	8	10	9	27-31	26
10. Շախտյոր	27	6	13	8	30-36	25
11. Պամիր	27	6	12	9	26-30	24
12. Մետալուրգ	27	8	7	12	22-33	23
13. Պախտակոր	27	7	7	13	[illegible]	21
14. Մետալիստ	27	6	9	12	[illegible]-39	21
15. Սպարտակ Վ.	27	6	8	13	29-40	20
16. Լոկոմոտիվ	26	5	7	14	17-40	17

Վիճակագիրների համար

«Սպարտակ» Վլ. - «Տորպեդո» 1:0
«Դինամո» Մ. - «Դնեպր» 6:2
«Չեռնոմորեց» - «Արարատ» 5:0

Ճատրակային խաչմերուկներում

Լվով. Այստեղ ավարտվող կանանց ԽՍՅՄ բարձրագույն խմբի առաջնությունում ժամկետից շուտ հաղթող ճանաչվեց բիշքեկցի Սվետլանա Մատվեեւան: Յայաստանի բազմակի չեմպիոնուհի Լյուդմիլա Աղաջանյանի արդյունքներն այս անգամ համեստ են:

Ռեյկյավիկ. Աշխարհի գավաթի 2-րդ խաղարկության անդրանիկ մրցաշարի 11 տուրից հետո առաջատարներն են Անատոլի Կարպովն ու Վասիլի Իվանչուկը: Նրանք վաստակել են 8-ական միավոր:

Յայաստանի ֆեդերացիան բանակցություններ է վարում ՖԻԴԵ-ի հետ, որպես անկախ պետություն նրան անդամագրվելու համար: ■

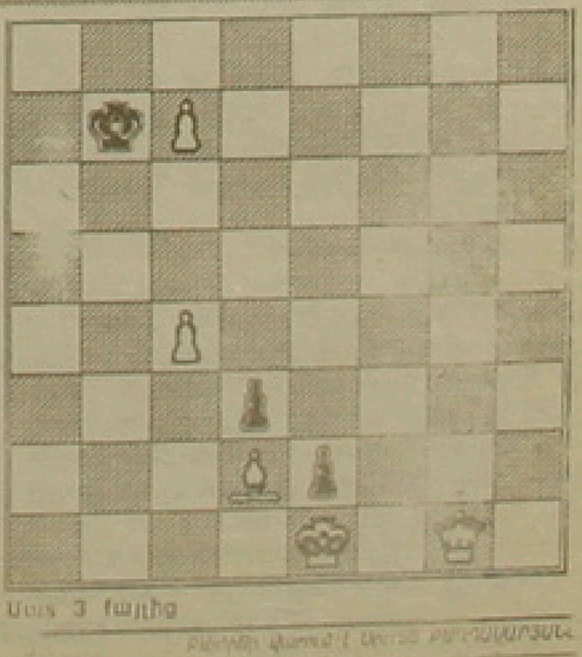

Մատ 3 քայլից

Իվան Սիլաեւ. «Հուսով եմ, որ Ռուսաստանը կստորագրի տնտեսական պայմանագիրը»

Իվան Սիլաեւը, ԽՍՀՄ տնտեսության օպերատիվ ղեկավարման կոմիտեի նախագահը, հոկտեմբերի 7-ին Մոսկվայում տեղի ունեցող ամերիկյան ներդնողների համաժողովի մասնակիցներին հայտարարեց, թե հուսով է, որ Ռուսաստանը կաջակցի տնտեսական համագործակցության մասին պայմանագրին: Նա նշեց նաեւ, որ տնտեսական պայմանագրի հետ զուգընթաց մշակվում է հանրապետությունների միջեւ քաղաքական [...]իության նախագիծը: «Ինչքան ինձ հայտնի է,– ասաց Իվան Սիլաեւը,– նախատես[...] Միխայիլ Գորբաչովը եւ մի քանի հանրապետությունների ղեկավարները, այդ թվում նաեւ Բորիս Ելցինը, արդեն քննարկել են այս հարցը»:

Շոշափելով տնտեսական պայմանագիրը Ռուսաստանի կողմից ստորագրելու հնարավորության մասին հարցը, Ի. Սիլաեւը հայտարարեց, որ Ռուսաստանի նախագահ Բորիս Ելցինի հետ քննարկել է «այդ պայմանագրի ուրվագծերը» երկու շաբաթ առաջ տեղի ունեցած հանդիպման ժամանակ:

«Բորիս Նիկոլաեւիչը մասնակցել էր պայմանագրի նախագծի համապատասխան կանոնավորմանը,– նշեց նա:– Այն ամենը, ինչ քննարկվեց Ալմա-Աթայում եւ ձեւակերպվեց որպես պայմանագրի վերջնական նախագիծ, ըստ էության համապատասխանում է նրան, ինչ մենք քննարկել էինք Ելցինի հետ»: Առանց «Ռուսաստանի համապատասխան դերի», նշեց Իվան Սիլաեւը, չի կարելի մտածել տնտեսական ընկերություն ստեղծելու մասին:

Տնտեսական համագործակցության մասին պայմանագիրը, Ի. Սիլաեւի խոսքերով, հավանաբար կստորագրվի հանրապետությունների ղեկավարների հանդիպման ժամանակ, որը պետք է տեղի ունենա ոչ ուշ, քան հոկտեմբերի 15-ին:

Իվան Սիլաեւը հաղորդեց նաեւ, որ մի շարք հանրապետություններ, որոնք մտադիր են թողարկել ազգային վալյուտա (բացառությամբ մերձբալթյան պետությունների), պատրաստվել են «քաղաքակիրթ միջոցներով» ապահովել ռուբլու կայունությունը, որպես համընդհանուր միջհանրապետական վալյուտա:

Մերձբալթիկայի վալյուտային համագործակցությունը,– նշեց Իվան Սիլաեւը,– կլինի մի կողմից տնտեսական ընկերակցության եւ մյուս կողմից մերձբալթյան երկրների միջեւ առանձին պայմանագրի հարց:

Ի. Սիլաեւը հայտարարեց նաեւ, որ ղեկավարման կենտրոնական ապարատի առաջիկա կառուցվածքային վերափոխման ընթացքում լուծարվի կնքարկվեն կենտրոնական եւ ճյուղային բոլոր նախարարությունները: ■

Երեկ բացվեց Ադրբեջանի խորհրդարանի նստաշրջանը

Ինչպես հաղորդում է «ԻՖ»-ի թղթակիցը, պատգամավորները պետք է քննարկեն եւ ընդունեն հանրապետության անկախության մասին ակտը: Հետո նախատեսվում է հավանություն տալ ՄԱԿ-ին, Խորհրդային Միության հանրապետություններին ուղղված Ադրբեջանի անկախությունը ճանաչելու մասին դիմումներին: Օրակարգի մյուս հարցերն են՝ արագացնել ինքնապաշտպանության ուժեր ստեղծելու աշխատանքները եւ ամրապնդել ազգային անվտանգությունը, վերաբերմունք արտահայտել ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նստաշրջանի աշխատանքի, միութենական եւ տնտեսական հանրության մասին պայմանագրերի նկատմամբ: Նստաշրջանի աշխատանքում հատուկ տեղ կզբաղեցնի ԼՂԻՄ-ի, Հայաստանի հետ սահմանամերձ շրջաններում ստեղծված իրավիճակի քննարկումը: ■

Գորբաչովը նոր գիրք է հրատարակում

Նախագահ Գորբաչովը գրել է Խ. Միության վերջին իրադարձությունների վերաբերյալ 64 էջանոց մի պատմություն, որը պետք է հրատարակվի հոկտեմբերի 31-ին ամերիկյան հրատարակիչ Հարփեր Քոլինզի կողմից, «Պետական հեղաշրջում» վերնագրով: Ըստ «Նյու Յորք թայմզ»-ի, խորհրդային նախագահը իր պատմությունը վաճառել է, ամբողջ աշխարհում այն հրատարակելու իրավունքով, 500 հազար դոլլարով:

Ռոյթեր

Մոլդովան մտահոգված է իր ներքին գործերին Ուկրաինայի միջամտությունից

Մոլդովայի վարչապետ Ալերիա Մուրավսկին հեռագիր հղեց Ուկրաինայի Գերագույն խորհրդի նախագահին, որով դեմ է արտահայտվել Օդեսայի մարզխորհրդի նախագահության որոշմանը՝ պատգամավորների մի խումբ ուղարկել Պրիդնեստրովիեի ծախափնյա շրջանները: Վ. Մուրավսկին հանրապետության ղեկավարության հետ չհամաձայնեցված այդպիսի գործողությունները որակեց որպես միջամտություն պետության ներքին գործերին եւ պահանջեց այն կանխարգելել:

Իսրայելի պատվիրակությունը Մոսկվայում

Ինչպես հայտնի դարձավ «ԻՖ»-ին, այսօր Մոսկվա է ժամանելու Իսրայելի արդյունաբերողների ընկերակցության պատվիրակությունը՝ նախագահ Լաուբմանի գլխավորությամբ: Պատվիրակության անդամները ներկայացնում են Իսրայելի բանկային համակարգն ու գյուղատնտեսությունը, մանածագործական, էլեկտրոնային եւ սննդի արդյունաբերությունները: Չորսօրյա այցի ընթացքում Իսրայելի բիզնեսմենները հույս ունեն կապեր հաստատել ԽՍՀՄ ժողովրդական տնտեսության ղեկավարների, ինչպես նաեւ խորհրդային գործարար շրջանակների հետ: Ինչպես բխում է Մոսկվայում Իսրայելի պետության գլխավոր հյուպատոսարանի մամլո ծառայության հաղորդագրությունից, նախատեսված են եւ «բարձր մակարդակի հանդիպումներ»: ■

Կոստավայի միությունը շրջափակել է Թբիլիսիի ճանապարհները

Հոկտեմբերի 6-ին Մերաբ Կոստավայի ընդդիմադիր միության անդամների խումբը շրջափակեց ավտոմոբիլային, երկաթուղային ճանապարհները Ագարա ավանի մոտ, որը գտնվում է Թբիլիսիից 150 կմ հեռավորության վրա: Ակցիայի նպատակն է մայրաքաղաք չթողնել արեւմտյան Վրաստանի Գամսախուրդիայի կողմնակիցներին: Գրոհայինները հայտարարեցին, որ առանց իրենց հրամանատար Վաժա Ադամիայի հրամանի շրջափակումը չեն հանի: ■

Զամսախուրդիայի կողմնակիցները ստորագրություններ են հավաքում

Հոկտեմբերի 7-ին Թբիլիսիում նախագահի Զվիադ Գամսախուրդիայի կողմնակիցների նախաձեռնող խումբը սկսեց ստորագրություններ հավաքել Վրաստանում նախագահական կառավարում մտցնելու պահանջի տակ: Գերագույն խորհրդի ընդդիմությունը ներկայացնող պատգամավորները այդ փաստը գնահատեցին որպես երկրում իշխանությունը խափանելու փորձ:

Ինչպես հաղորդում է Վրաստանի նախագահի մամլո ծառայությունը, նստաշրջանի օրակարգում միայն մեկ հարց է՝ *«Թբիլիսիում հասարակական-քաղաքական իրավիճակը խաղաղ կարգավորելու ուղիների որոնումը»*: Ըստ հաղորդագրության, պատգամավորները հայտարարությամբ դիմեցին քաղաքացիներին՝ կոչ անելով *«պատասխանատվության զգացում դրսեւորել եւ հեռու մնալ որեւէ բռնի գործողություններից»*: Վրաստանի նախագահի մամլո ծառայությունը նշեց, որ *«Գերագույն խորհրդի բոլոր ֆրակցիաները պատրաստակամություն են հայտնում անել ամեն ինչ՝ ստեղծված իրավիճակի լարվածությունը թուլացնելու եւ ազգային հաշտության հասնելու համար»*: ■

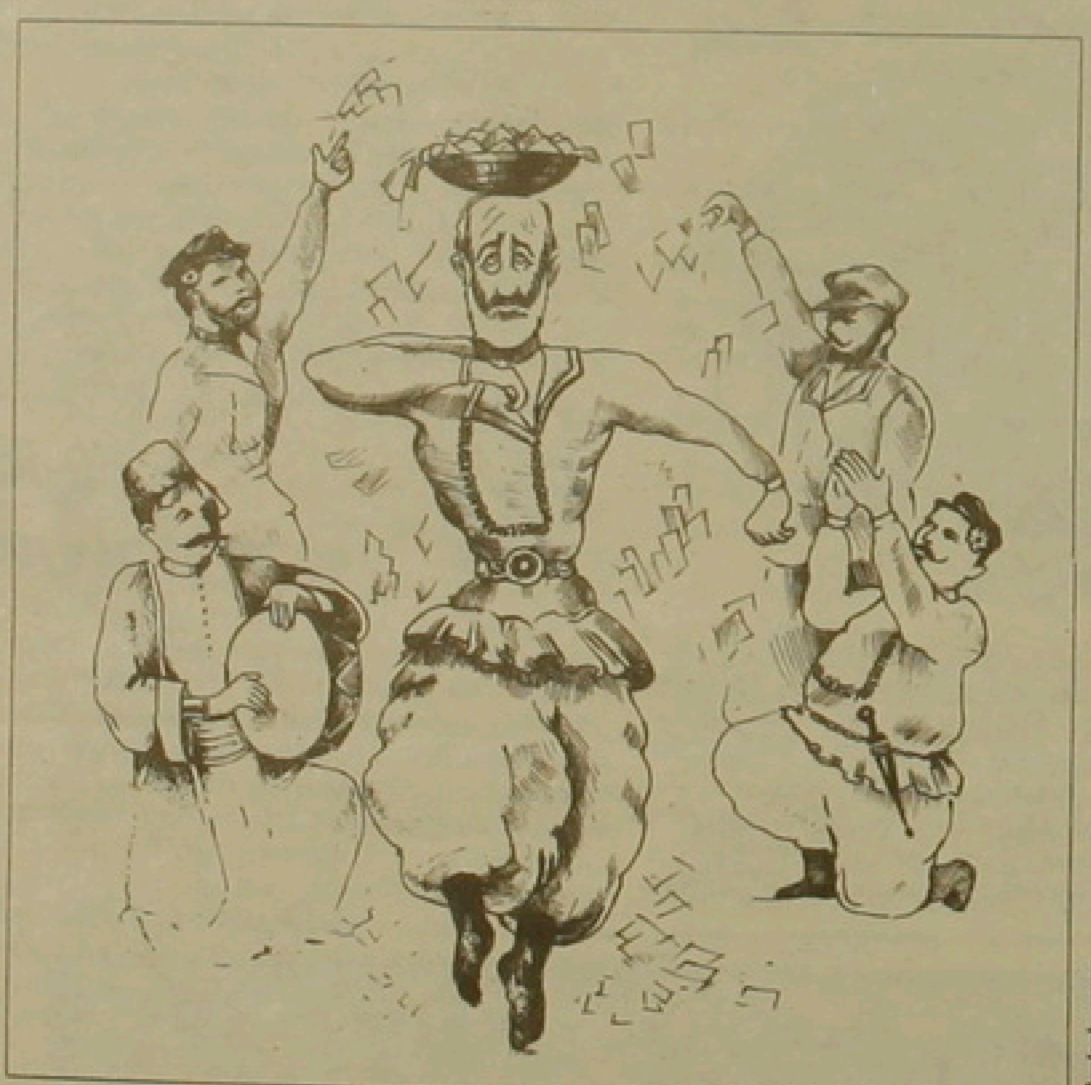

Աֆղանական խնդրի կարգավորման հեռանկարները

Շուտով *«լուրջ խոսակցություն»* տեղի կունենա Պակիստանի հետ: Այդ մասին հայտարարեց հատուկ հանձնարարությունների դեսպան Նիկոլայ Կուլիեւը: *«Դիվանագիտական համայնապատկեր»*-ի թղթակցի հետ զրույցի ժամանակ նա նշեց, որ ԱՄՆ-ը եւ ՄԱԿ-ը համաձայնել են ճնշում գործադրել Պակիստանի վրա եւ «ստիպել» նրան միանալ Աֆղանստանի խաղաղ գործընթացին:

Այդ բարենպաստ հնարավորությունները հայտ եկան այն բանից հետո, երբ ԽՍՀՄ-ը եւ ԱՄՆ-ն պայմանավորվեցին դադարեցնել զինամթերքի մատակարարումը Աֆղանստան: Դա *«լուրջ նախազգուշացում»* աֆղանական կոնֆլիկտի մեջ ներգրավված բոլոր կողմերին, *«վերջ տալու համար այդ կոտորածին»*:

Ն. Կուլիեւը հաստատեց, որ հոկտեմբերի երկրորդ կեսին սպասվում է աֆղանական մոջահեդների պատվիրակությունների այցը Մոսկվա: Քաբուլում խորհրդային դեսպանի միջոցով անձնական հրավերներ են ուղարկվել Աֆղանստան, հակակառավարական ուժերի խմբավորումների ղեկավարներին, որոնց կենտրոնը գտնվում է Պակիստանի Պեշավար քաղաքում, ինչպես նաեւ Իրանում գտնվող Աֆղանստանի իսլամական միասնության ութ կուսակցության ղեկավարներին: Ն. Կուլիեւն ասաց, որ պատվիրակության կազմը դեռ հայտնի չէ: Հրավիրված ղեկավարների միջեւ պայքար է գնում պատվիրակությունը գլխավորելու համար: Նա ասաց, որ ըստ երեւույթին կգան ոչ թե ղեկավարները, այլ նրանց ներկայացուցիչները:

Բոլոր դեպքերում խորհրդային կողմը պատրաստ է լուրջ եւ մանրամասնորեն քննարկել բոլոր հարցերը: «Մենք,– նշեց դեսպանը,– *պատրաստ ենք բանակցել բոլոր նրանց հետ, ովքեր հնարավորություն ունեն ազդել աֆղանական խնդրի կարգավորման ընթացքի վրա»*:

Պատասխանելով Աֆղանստանի նախկին թագավոր Զահիր Շահի վերաբերյալ հարցին, դիվանագետն ասաց, որ նրա հետ դեռ կապ չկա: Ինչ վերաբերում է Աֆղանստանի նախագահ Նաջիբուլլահին, ապա Ն. Կուլիեւը նշեց, որ նա «նորմալ» է ընդունում մոջահեդների հետ առաջիկա բանակցությունները, գտնելով, որ նրանք կօգնեն աֆղանական խնդրի կարգավորմանը, ինչը համապատասխանում է նրա շահերին:

Պատասխանելով Նաջիբուլլահի կառավարության նկատմամբ վարվող խորհրդային քաղաքականության հեռանկարների մասին հարցին, Ն. Կուլիեւն ասաց, որ *«մենք ճանաչում ենք աֆղանական կառավարությունը, կնքել ենք միջպետական պայմանագրեր, որոնց համաձայն եւ ցուցաբերում ենք որոշակի օգնություն»*: 1992 թ. հունվարի 1-ի ռազմական մատակարարումների դադարեցումը *«չի նշանակում, թե մենք ամբողջովին խզում ենք կապերը Քաբուլի հետ»*:

Պատասխանելով այն հարցին, թե ինչպիսի ազդեցություն կունենա Ուզբեկստանի նախագահ Իսլամ Քարիմովի առաջիկա այցը Պակիստան աֆղանական խնդրի կարգավորման վրա, Ն. Կուլիեւը հույս հայտնեց, որ միջինասիական հանրապետությունների ներկայացուցիչների այցելությունները *«բոլոր դեպքերում դրական դեր կխաղան եւ կաջակցեն աֆղանական խնդրի կարգավորմանը նպաստող ընդհանուր կլիմայի ստեղծմանը»*:

«Մենք շարունակում ենք Հայաստանի կոմկուսի պատմությունը»

Այս մասին հայտարարեցին հոկտեմբերի 5-ին կայացած Հայաստանի կոմունիստական կուսակցության 30-րդ արտակարգ համագումարում, որին մասնակցում էին 15 շրջանների 128 ներկայացուցիչներ: Նշվեց, որ գիտակցելով անցյալում թույլ տված սխալների պատասխանատվությունը, կոմկուսը պատմությունից պետք է դասեր քաղի՝ առանց նրանից հրաժարվելու:

Ի հակակշիռ Արամ Սարգսյանի գլխավորությամբ ստեղծված Դեմոկրատական կուսակցության, Սերգեյ Բադալյանի ղեկավարած կազմկոմիտեն հայտարարեց, թե հավատարիմ է մնում կոմունիստական գաղափարախոսությանը եւ իրեն համարում է Հայաստանի կոմկուսի իրավահաջորդը: ■

Հայտարարություն

Հայաստանի Թեքեյան մշակութային միությունը հոկտեմբերի 15-ին, ժամը 19:30 հրավիրում է երեւանցիներին Արամ Խաչատրյանի անվան մեծ համերգասրահ, «Անկախ Հայաստան» համերգին:

Մասնակցում են՝ Ալեքսանդր Հարությունյանը, Մեդեա Աբրահամյանը, Ռուբեն Ահարոնյանը, Արաքս եւ Տիգրան Մանսուրյանները, Վաաժ Գրիգորյանը, Ռիմա Կարապետյանը, Ա Խաչատրյանի անվ. լարային քառյակը, Կոմիտասի անվ. երաժշտանոցի երգչախումբը (ղեկավար՝ Հովհաննես Միրզոյան), Երեւանի կամերային նվագախումբը (գեղ. ղեկավար՝ Արամ Սարյան, գլխավոր դիրիժոր՝ Էմին Խաչատրյան):

Ներածական խոսքով հանդես կգա ՀՀՇ վարչության նախագահ Վանո Սիրադեղյանը:

Տոմսերը վաճառվում են, ուժի մեջ են սեպտեմբերի 25-ի համար գնված տոմսերը:

Լուրերը՝ Interfax-ի եւ մեր սեփ. թղթակիցների

Azg semi-weekly, 47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 375010
phone: 58-1841, fax: (8-852)56-2941, telex: 243267 SULA SU
Խմբագիր՝ Հ. ԱՎԵՏԻՔՅԱՆ
Editor H. AVEDIKIAN
Պատվեր՝ 69149
«Պարբերական» հրատ. տպարան
Macintosh համակարգչային շարվածք՝ Ռ.Ա.Կ. մամուլի եւ տեղեկատվության կենտրոնի

digitised by A.R.A.R.@